Ազգ

Azg
armenian daily

Յունուար 8 Ուրբաթ 1993

օրաթերթ
Գ տարի, թիւ 2 (253)
գինը 2 ռ.
դասիչ 69149

Երեւան 375010
Հանրապետութեան 47

հեռ. 581841, ֆաքս 562941
տելեքս 243266 CPIRI SU

Մի՞թէ

Չէզոքութիւնը խթանում է հակամարտութի՞ւնը

Եթէ Իրանը եւ Թուրքիան Հայաստանին ազդեստ ճանաչեն եւ նրան յօգնեն, պատերազմը կարող է աւարտուել մի քանի ամսում, օրերս «ԻԹ»-ին հայտարարեց Ադրբեջանի ժողճակատի նախարար Փանահ Յուսէյնովը: Նրա կարծիքով, «Ադրբեջանի դէմ Հայաստանի ագրեսիայի շարունակման գլխավոր պատճառը սլյալ հարցում Իրանի եւ Թուրքիայի չէզոքութիւնն է»:

Բաւկին հարկավոր են երաշխիքներ

Բաւկում գտնում են, որ Լեռնային Ղարաբաղի վերաբերյալ Բուշի եւ Ելցինի վեր ջին համատեղ հայտարարութիւնը «ծեւական բնոյթ ունի» եւ չի կարող հանգեցնել կոնկրետ արդյունքների, ասել է Ադրբեջանի արտգործնախարար Թոֆիկ Ղասիմովը: Հայաստանի հետ բանակցութիւնների սեղանի շուրջ նստելու համար, հայտարարել է նա, Ադրբեջանը «պետք է իրական երաշխիքներ ունենա, որ հերթական հանդիպումը չի հանգեցնի տարածքային կորուստների եւ հերթական ագրեսիայի»: ■

Շրջափակում

5 մլն. ԱՄՆ դոլլար Հայաստանի վառելիքի կարիքներին

Երեկ Հայաստան է ժամանել ԱՄՆ-ի նախագահի նախկին ԽՍՀՄ երկրներին օգնութիւն հասցնելու գործերով ներկայացուցիչ, դեսպան Ռիչարդ Լի Արմիթաժը: Հայաստան այցելելու նրա նպատակն է պարզել, թէ ինչպիսի օգնութիւն կարող է հասցնել ԱՄՆ-ը Հայաստանին: Նման առաքելութեամբ նա մեկնելու է նաեւ Ռուսաստան, Ուկրաինա, բայց ոչ Ադրբեջան:

Ինչպես հաղորդեցին Հայաստանի կառավարութեան լրատվական ծառայութիւնից, երեկ Հայաստանի վարչապետ Խոսրով Հարությունյանն ընդունեց դեսպան Ռիչարդ Լի Արմիթաժին: Զրոյցի ընթացքում ընդգծվեցին Հայաստանին ԱՄՆ-ի կողմից առաջիկայում ցուցաբերվելիք մարդասիրական օգնութեան հարցեր: Կողմերը ստեղծեցին ծրագրված օգնութեան չափերին ու ձեւերին, այդ թվում վարելիքամենակեսի իրականացման ուղղված ֆայլերին, մասնավորապես նշելով, որ 5 մլն. դոլլար է նախատեսված Հայաստան ներմուծվող հեղուկ վառելանյութի փոխադրման ծախսերը հոգալու նպատակով: Քննարկվեցին վառելիքի փոխադրման հնարավոր տարբերակներ: Զրոյցին ներկա էին Հայաստանում ԱՄՆ-ի ժամանակավոր հավատարմատար Թոմ Փրայսը, ՀՀ պետնախարար Վիգեն Չիտեչյանը, արտաքին գործերի փոխնախարար Արման Նավասարդյանը, այլ պաշտոնյաներ: Նույն օրը Ռիչարդ Լի Արմիթաժին ընդունեց Հանրապետութեան նախագահ Լեւոն Տէր-Պետրոսյանը: ■

Կրկին նվազել են գազի ծավալները
Ինչպես մեր թղթակցին տեղեկացրին Հայաստանի Հանրապետութեան կառավարութեան մամուլի ծառայութիւնից, կրկին նվազել են հանրապետութիւն մտնող գազի ծավալները: Երեկ ժամը 12-ի տվյալներով հանրապետութիւն է հասել 4.5 մլն խմ գազ: Պատճառը Թուրքմենստանից Վրաստան մտնող գազի ծավալների նվազումն է:

Ճակատ

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՀԱՐԱՎ-ԱՐԵՎԵԼՔՈՒՄ ՄԱՐՏԵՐԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ ԵՆ

Ինչպես հաղորդում է «Սնարf» գործակալութիւնը, երեկ առավոտյան ռազմական գործողութիւնները Ղարաբաղի հարավ-արեւելքում շարունակվում էին: Դեռեւս հունվարի 6-ի առավոտյան ադրբեջանական կազմավորումները լայնածավալ հարձակում էին ձեռնարկել Մարտունու շրջանի ուղղությամբ նպատակ ունենալով գրավել մարտավարական կարեւոր նշանակութիւն ունեցող մի քանի բարձունքներ:

Երեկ ԼՂՀ ինքնապաշտպանութեան ուժերին հաջողվել է շրջապատել ադրբեջանական մի խոշոր կազմավորում: Երեկ օրվա ընթացքում հայկական կազմավորումները շարունակում էին միջոցներ ձեռնարկել ադրբեջանական կազմավորումների գրավված բարձունքներից դուրս մղելու նպատակով:

Իր հերթին Ադրբեջանի պաշտպանութեան նախարարութիւնը հաղորդում է, թէ ճախողվել է հայկական կազմավորումների լայնածավալ հարձակումը Լաչինի շրջանի հյուսիսում:

Ըստ նույն աղբյուրների, հայկական կազմավորումներն այստեղ հունվարի 5-ին եւ 6-ին փորձում էին գրավել Հախնազար եւ Թազաքենդ գյուղերը, բայց ստիպված են եղել նահանջել մարտադաշտում իբր թողնելով մոտ 60 սպանված: Միաժամանակ Ադրբեջանի նախագահի հրամանագրով հունվարի 7-ից Ղարաբաղին սահմանակից Ֆիզուլու շրջանում յատակարգ դրութիւն է մտցվել: Սա արդեն Ղարաբաղին սահմանակից ութերորդ շրջանն է, որն արժանացել է նման «պատվի»: Արտակարգ միջոցառումների պատճառը հայկական կազմավորումների լայնածավալ հարձակումն է այդ ուղղությամբ: Հրամանագրի կատարումը պետք է իրականացնեն ազգային անվտանգութեան եւ ներքին գործերի նախարարութիւնները:

Ինչպես հաղորդում են Ստեփանակերտից, իրադրութիւնը ԼՂՀ ռազմաճակատի մյուս հատվածներում համեմատաբար հանգիստ է եղել: Գորիս-Լաչին-Ստեփանակերտ ճանապարհը գործում է անխափան: ■

Տաուշի շրջանում ավերածութիւններ

Դեռեւս հունվարի 6-ին «Սնարf» գործակալութիւնը վկայակոչելով իրազեկ աղբյուրները տեղեկացրել էր, թէ Ադրբեջանի Թովուզի եւ Ղազախի շրջաններում նկատվում են կենդանի ուժի եւ ռազմական տեխնիկայի մեծ կուտակումներ: Ավելի վաղ Ղազախի շրջանի տարածքից նկատվել են խաղաղ բնակչութեան դուրս բերման փաստեր: Եւ ահա հունվարի լույս 7-ի գիշերը ադրբեջանական բանակը տանկերից, հրետանուց եւ գրահասեկմենիկայից ուժգին հրետակոծութեան է ենթարկել Իջեւանի, Տաուշի եւ Կրասնոսելսկի սահմանամերձ բնակավայրերը: Տաուշի շրջանի Մովսես եւ Ներքին Կարմիրաղբյուր գյուղերում ավերվել են մի քանի բնակելի տներ: Ըստ նախնական տվյալների, զոհեր չկան: Ինչպես հայտնել են Հայաստանի պաշտպանութեան նախարարութիւնից, հայկական կողմը ստիպված է եղել պատասխան գործողութիւնների դիմել:

Ադրբեջանի ռազմական գերատեսչութիւնից տեղեկացնում են, թէ հունվարի 6-ին հայկական կազմավորումները Հայաստանի հյուսիս-արեւելյան շրջանների տարածքից լայնածավալ գրոհ են ձեռնարկել Ադրբեջանի ուղղությամբ: Գրոհը ետ է մղվել: Հայկական կազմավորումները նահանջել են մարտադաշտում իբր թողնելով մոտ 30 սպանված: Նույն հաղորդագրութեան համաձայն հայկական բանակի զինվորներն իբր շղթաներով կապված են եղել միմյանց նահանջից խուսափելու համար: Հիշեցնենք, որ խնդրո առարկա ռազմաճակատի այդ հատվածում նման փաստեր արձանագրվել են, միայն թէ շղթաներով գրահասեկմենիկային կապված են եղել ադրբեջանցի զինվորները Կրասնոսելսկի շրջանի Վահան գյուղի սահմանագծի ուղեկալի վրա ձեռնարկված հարձակման ժամանակ:

Ադրբեջանի պաշտպանութեան նախարարութիւնում հակված են կարծելու, որ հայկական բանակի ներկա ակտիվացումն ինչպես Ղարաբաղում, այնպես էլ սահմանամերձ շրջաններում կապված է Հայաստանի պաշտպանութեան նախարարի հայտարարութեան հետ, որտեղ վերջինս իբր հայտարարել է, թէ պետք է «Ադրբեջանին դաս տալ»: ■

Կուլիսներ

Գաղտնի բանակցութիւններ Ղարաբաղի թիկունքո՞ւմ

Վկայակոչելով արժանահավատ աղբյուրներ, «Սնարf» գործակալութիւնը տեղեկացնում է, թէ Մոսկվայում փակ դռների ետեւում Հայաստանի, Ադրբեջանի, Ռուսաստանի, ԱՄՆ-ի եւ Թուրքիայի ներկայացուցիչների միջեւ ղարաբաղյան պատերազմի վերաբերյալ գաղտնի բանակցութիւններ են ընթանում: Վերջին ամսվա ընթացքում սա արդեն երկրորդ նման հանդիպումն է նույն կազմով: Առաջինը տեղի է ունեցել Ժնեւում անցյալ տարվա դեկտեմբերին: ԼՂՀ ներկայացուցիչներին բանակցութիւններին մասնակցելու հրավեր չի ուղարկվել:

Դիտորդների կարծիքով, նախորդ բանակցութիւնները դրական արդյունք չեն տվել, առավել եւս դրանց չէին մասնակցում Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետութեան ներկայացուցիչները:

«Ցավոք սրտի, ես որեւէ տեղեկութիւն չունեմ ոչ Ժնեւում, ոչ էլ Մոսկվայում կայացած բանակցութիւնների մասին, երեկ «Սնարf»-ի թղթակցին հայտարարել է Հայաստանի Գերագույն խորհրդի Լեռնային Ղարաբաղի հարցերի հանձնաժողովի նախագահ Սամվել Զոլյանը: Որքան ինձ հայտնի է, անտեղյակ է նաեւ Հայաստանի խորհրդարանի միջազգային գործերի հանձնաժողովը: Ուստի ես կարող եմ միայն հաստատել Հայաստանի դիրքորոշումը, որին Հայաստանը հավատարիմ էր գոնե մինչեւ անցյալ տարվա սեպտեմբերը: Դիրքորոշումը հետեւյալն է. կարգավորման խնդրի կարգավորման առանց ԼՂՀ ներկայացուցիչների լիարժեք մասնակցութեան հնարավոր չէ: Հարցի միջազգայնացումն իմաստ ունի միայն այն դեպքում, երբ դա նպաստում է Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետութեան միջազգային ճանաչմանը: Այդ դիրքորոշման փոփոխութեան մասին ոչ Հայաստանի նախագահի, ոչ արտգործնախարարութեան կողմից որեւէ հայտարարութիւն չի եղել», ասել է Սամվել Զոլյանը: ■

Աշխարհ

Մ. Նահանգներն ու դաշնակիցները զգուշացնում են Իրաքին

Մ. Նահանգները, Մեծ Բրիտանիան, Ֆրանսիան եւ Ռուսաստանը ՄԱԿ-ում Իրաքի ներկայացուցչին զգուշացրին, որ պետք է Իրաքը 48 ժամվա ընթացքում երկրի հարավային շրջաններից հեռացնի հակաօդային իր հրթիռները, որոնք հսկվում են ամերիկյան ինքնաթիռների կողմից: Մ. Նահանգների ներկայացուցիչները հավաստիացրին, որ զգուշացումը պաշտպանում են նաեւ Սաուդյան Արաբիան եւ Քուվեյթը: Համաձայն զգուշացման, եթէ երկու օրվա ընթացքում Իրաքը չտեղափոխի իր հրթիռները, ապա դրանք ռմբակոծվելու են ամերիկացիների կողմից: Մյուս կողմից Իրաքի նախագահ Ս. Յուսէյնը հայտարարեց, որ իր բանակը պատրաստ է պաշտպանելու Իրաքի արժանապատվութիւնը: Նա այդ կապակցութեամբ արաբական երկրներից պահանջեց պաշտպանել իրեն:

Սոմալիի հակամարտ կողմերը ապրիլին դարձյալ կբանակցեն

Սոմալիում հակամարտ կողմերի ներկայացուցիչները որոշեցին իրենց վեճերը մի կողմ դնել եւ համաձայնվեցին ազգային համերաշխութեան հասնելու նպատակով առաջիկա ապրիլ ամսին Ադդիս-Աբեբայում նախնական բանակցութիւններ սկսել: Մ. Նահանգների միջնորդութեամբ սկսած բանակցութիւններն ընդհատվել էին կողմերի միմյանց ամբաստանող ելույթների պատճառով:

Հրետակոծվել են Սուխումի բնակելի թաղամասերը

Յունվարի 6-ի երեկոյան աբխազական կողմը ուժգին հրետակոծման է ենթարկել Սուխումի բնակելի թաղամասերը: Զոհվել են 6 մարդ, այդ թվում մեկ կին: Այդ մասին հունվարի 6-ին «ԻԹ»-ին հաղորդեցին Վրաստանի պաշտպանութեան նախարարութիւնում: Երկու ՇԵՆԳ բոցավառվել են հրկիզող ռումբերից, որոնք նետվել են Գաղաի վրա հայտնված Շարժիլով դիրքեղանից: Նախարարութիւնը հաղորդեց նաեւ, որ նույն օրը վրացական կողմը հետ է մղել Սուխումի շրջանում աբխազների ծովային դեսանտ իջեցնելու փորձը: Յունվարի 6-ի լույս 7-ի գիշերը վրացական հրետանին կանխել է Ներքին Էշերա գյուղի շրջանում աբխազական կազմավորումների հարձակման փորձը: Օչամչիրայի շրջանում հունվարի 6-ին եւ 7-ին կրակոցներ չեն արձանագրվել: Աբխազիայի պաշտպանութեան նախարարութեան հաղորդագրութեան համաձայն, հունվարի 6-ին եւ 7-ի առավոտյան վրացական հրետանին շարունակում էր Նոյի Աթոն քաղաքի եւ Գվանդրա ու Էշերա գյուղերի գնդակոծումը: Կան ավերածութիւններ, զոհերի մասին տվյալները ճշտվում են: ■

Լեւոն Տէր-Պետրոսյանը հունվարի 10-ին կայցելի Մոսկվա Այդ մասին երեկ հայտնեց ՀՀ Գխ նախագահ Բաբկեն Արարքցյանը: Այդ օրը նախատեսված է հանրապետութեան նախագահի աշխատանքային հանդիպումը Ռուսաստանի նախագահ Բ. Ելցինի հետ: Երկու երկրների ղեկավարները պետք է քննարկեն տնտեսական հետագա համագործակցութեան, ինչպես նաեւ Հայաստանի տրանսպորտային ներգծեցի, շրջափակման խնդիրները: Կարծառիկյան նաեւ հունվարի 22-ին Մինսկում կայանալիք ԱՊՀ երկրների ղեկավարների հանդիպման հետ կապված տարաբնույթ հարցեր:

Գիր

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ ՇԱՏ, ԲԱՅՑ ԱՆԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏ Է ԱՇԽԱՏՈՒՄ

ՀՀ Գերագույն խորհրդի նախագահ Բաբկեն Արարքցյանի երեկ կայացած մամուլի ասուլիսը հիմնականում նվիրված էր հանրապետութեան օրենսդիր բարձրագույն մարմնի 1992 թվականին կատարած աշխատանքների ամփոփմանը:

Ինչպես նշեց պրն. Արարքցյանը, ՀՀ Գխ 4-րդ եւ 5-րդ նստաշրջաններում միասին խորհրդարանը գումարել է 88 նիստ, որից 28-ը արտահերթ: Ընդունվել են 250 օրենսդրական ակտեր, դրանցից 38-ը օրենքներ են: Վերջիններիս զգալի մասը համապատասխան փոփոխութիւնների կատարումն է եղել: Ինչ-ը խորհրդարանի նախագահի բնորոշմամբ, ցույց է տալիս, որ հայոց խորհրդարանը հասցրած օրգանիզմ չէ եւ փորձում է ժամանակի խնդիրների հետ համընթաց ընթանալ:

Սրաժամանակ մեծամասնական նիստերն ու խորհրդարանային երկարատեւ քննարկումները, ըստ պրն. Արարքցյանի, բնավ էլ չեն նշանակում, որ օրենսդիր աշխատանքը արդյունավետ է եղել: 4-րդ նստաշրջանում ընդունվել է տասներեք հիմնարար օրենք, իսկ 5-րդում՝ վեց: Նա նաեւ հայտնեց, որ նույն օրը տեղի ունեցած ՀՀ Գխ նախագահութեան նիստում կատարվել է 1992 թ. դեկտեմբերի 29-ին տեղի ունեցած խորհրդարանի նիստի ընթացքում բարեփոխումների նախագծերը համակարգող հանձնաժողովի կազմ հաստատելու մասին: Մինչեւ հունվարի 20-ը վերջնական տարբերակ ներկայացնելու խնդիր է դրված:

Սահմանադրութեան մասին

Պարոն Արարքցյանը նշելով նոր սահմանադրութեան արագ ընդունման անհրաժեշտութիւնը, իր համերաշխութիւնը հայտնեց հանրապետութեան նախագահի այն կարծիքին, որ Հայաստանի հիմնական օրենքի ընդունումին պետք է հաջորդեն Գերագույն խորհրդի եւ գործադիր իշխանութեան ղեկավարի նոր ընտրութիւնները:

Ըստ նրա, 1990 թվականից հետո հասարակութեան մեջ զգալի տեղաշարժեր են տեղի ունեցել եւ ժողովուրդը պետք է իր կամքը արտահայտելու հնարավորութիւն ստանա՝ նրանք կամ կհաստատեն իրենց վստահութիւնը ներկա իշխանութիւնների նկատմամբ, կամ կառավարման ղեկը կհանձնեն նոր քաղաքական ուժերից որեւէ մեկին: Ներկա դրութեամբ քննարկման վրա են սահմանադրութեան երկու տարբերակներ՝ առաջինը ներկայացրել է Գերագույն խորհրդի կողմից ստեղծված սահմանադրական հանձնաժողովը նրա շուրջ կողմնակցի մասնակցումն եւ «Անկախութիւն» թերթում լույս ընծայված հեղինակային: Արարքցյանի կարծիքով, արդեն այս գարնանը խորհրդարանը կորոշի Սահմանադրութեան ընդունման կարգը, իսկ աշնանը «կարող ենք նոր ընտրութիւններ անցկացնել»:

Տես էջ 5

digitised by A.R.A.R.@

Սոցիալական

ՀԱՄԱՏԱՐԱԾ ՍԵՓԱԿԱՆԱՇՆՈՐՀՈՒՄ ԱՆՑԿԱՑՆԵԼ ՉԻ ԿԱՐԵԼԻ

Ասում է ՀՀ ԳԱ առընթեր սոցիոլոգիական կենտրոնի ղեկավար Գեւորգ Պողոսյանը

– Հնարավո՞ր է արդյոք վերլուծել միանգամից մեր կյանքը ներխուժած շուկայական հարաբերությունների եւ դեռեւս մեզանից շատերի մեջ նստած սոցիալիստական մտածելակերպի միջեւ եղած կապը:

– Սոցիալիստական հասարակության մեջ ապրած մարդը բացարձակապես հարմարվողականություն չունի շուկայի եւ ձեռներեցության նկատմամբ, քանի որ նա դաստիարակված է բոլորովին այլ գաղափարախոսությամբ:

– Արդյոք տվյալ իրավիճակում որեւէ դեր է խաղո՞ւմ է մեր ազգային մտածելակերպը:

– Չի կարելի ասել, որ կոմունիստական գաղափարախոսությունը մեր մեջ շատ ամուր է նստած: Համենայն դեպս, գոյություն ունի դարերի փորձ, առեւտրով զբաղվելը միշտ էլ բնորոշ է եղել հայերին, այսինքն՝ հիմա տեղի է ունենում հնարավորությունների վերամշակում, որոնք չեն օգտագործվել նախկին սոցիալիստական ժամանակաշրջանում: Հայերի համար ավելի հեշտ է հարմարվել եւ մտնել շուկայական հարաբերությունների մեջ, քան, ասենք, ռուսների կամ ուկրաինացիների: Ես չեմ ուզում հակադրել, բայց չէ՞ որ կան առանձնահատուկ հատկանիշներ եւ որակներ, որոնք տվյալ ազգին բնորոշ են ավելի, քան մյուսներին:

– Ինչպե՞ս են «մերվում» բնակչության տարբեր շերտերը նոր պայմաններին:

– Մեր կողմից կատարված մի շարք հետազոտություններում դրվել է հարց մասնավոր սեփականության ու սեփականաշնորհման եւ շուկայական տնտեսության միջեւ եղած հարաբերության մասին, հարցման ենթարկվածների մեծամասնությունը, ներառյալ երիտասարդները եւ ավագ սերնդի ներկայացուցիչները, «կողմ» են արտահայտվել: Այնուամենայնիվ, դատելով պատասխաններից, սերունդների միջեւ տարբերություն է զգացվում: Երիտասարդ սերունդն ավելի բաց, համարձակ եւ հեշտությամբ է մտնում այդ հարաբերությունների մեջ, այն դեպքում, երբ ավագ սերունդն ավելի զգույշ է, եւ դա բնական է: Նրանք իներցիայով վախ ունեն նախաձեռնումների, դժվարությունների, ճշտապահային միջոցների նկատմամբ եւ այդ զգուշությունը նպաստում է ավելի ընդհանրական վարքագծին: Ավագ սերնդի մարդիկ բնականաբար համոզվել են, որ մասնավոր սեփականությունն ավելի լավ է, քան համայնքը «ոչ ոքի չպատկանող», նույն հողով չեն կարող մտածել: Այս կապակցությամբ ուզում եմ ընդգծել, որ առանց հաշվի առնելու մարդկանց կարծիքը եւ վերաբերմունքը շուկայական հարաբերություններին եւ սեփականաշնորհմանը, հնարավոր չէ «ստեղծել» հասարակություն եւ փոխադրել այն այլ ռելսերի վրա: Հակառակ դեպքում դա կբերի դադարման եւ ուտոպիական օրենքների ընդունմանը, որոնք չեն իրականացվի: Հարցումները եւ սոցիոլոգիական հետազոտությունները հնարավորություններ են ընձեռում մեզ հանել բնակչության տրամադրվածությունները կոնկրետ խնդիրների նկատմամբ, իսկ տրամադրվածության արտահայտումը թույլ է տալիս կանխագուշակել բնակչության վարքագիծը, իհարկե, ճշգրտության որոշակի աստիճանով, կառավարության այս կամ այն որոշման նկատմամբ: Այս տեսակետից հետաքրքիր են հետազոտությունների արդյունքները, որտեղ տարբերակված է բնակչության վերաբերմունքը տարբեր ոլորտների սեփականաշնորհմանը: Պատասխանները մոտավորապես հետեւյալն էին. հողի սեփականաշնորհում՝ այո, արդյունաբերության սեփականաշնորհում՝ այո, տրանսպորտի սեփականաշնորհում՝ ոչ, հեռուստատեսության, ռադիոյի, թերթերի սեփականաշնորհում՝ ոչ:

– Ինչո՞ւ է հողի, առեւտրի եւ արդյունաբերության սեփականաշնորհման նկատմամբ վերաբերմունքն ավելի լոյալ, քան, օրինակ, զանգվածային լրատվության միջոցների սեփականաշնորհման նկատմամբ:

– Ըստ իս, ժողովուրդը դեռեւս նախապատրաստված չէ դրան, քանի որ մեր մեջ դեռեւս կա այն համոզմունքը, որ լրատվությունը պետք է լինի պետական, իսկ դրանից հետեւում է, որ այն պետք է լինի պետական: Ըստ երեւույթին, համատարած սեփականաշնորհում անցկացնել չի կարելի, ելնելով հայտարարված հանգամանքներից, ներառյալ եւ հասարակական գիտակցությունը, քանի որ հասարակական գիտակցության մեջ կառուցվածքայնացված է, թե որ ոլորտը կարելի է սեփականաշնորհել, որը՝ ոչ: Սակայն, հաշվի չառնելով հասարակական գիտակցության յուրահատկությունները, մենք անընդհատ բախվելու ենք հակամարտությանը, սեփականաշնորհմանն առնչվող օրենքների եւ օրենսդրային նախագծերի մերժմանը:

Ընդհանրապես հասարակական գիտակցությունը ճանաչելը ցանկալի է այն պարզ պատճառով, որ այն կապված է հասարակության վարքագծի, անհատների տնտեսական ակտիվության հետ: Շղթայի վերջում մենք ունենք մարդու վարքագիծը որպես նրա գիտակցության դրսեւորում:

Այդ դեպքում գուցե չարժե այսօրվա կտրուկ քայլեր անել, գուցե, իրոք, սեփականաշնորհումը պետք է անցկացնել փուլերով:

– Ինչպե՞ս է հարաբերակցվում կրթության եւ մասնագիտության գործոնը ներկա իրավիճակի հետ:

– Կրթության տարբեր մակարդակ ունեցող անձինք տարբեր կերպ են արձագանքում, բայց, ընդհանուր առմամբ, շուկայի, մասնավոր սեփականության նկատմամբ վերաբերմունքը դրական է, այստեղ ավելի շատ գործում է տարիքի եւ մասնագիտության (որ որոշում է զբաղված մարդը) գործոնը եւ ոչ թե կրթության եւ սեռի գործոնը:

Հանրահայտ է, որ բարձրագույն կրթության արժեքն ընկնում է, իսկ մեր իրավիճակում այն լրիվ արժեզրկվել է: Այս կապակցությամբ կարելի է ենթադրել, որ մարդկանց գիտակցության մեջ փոփոխություն կկատարվի, սակայն, մեր հարցումներով, Հայաստանի բոլոր դպրոցների շրջանավարտների 90 տոկոսը ձգտում է ընդունվել բուհեր: Հետաքրքիր է, որ հայ սփյուռքի բնակիչներում բարձրագույն կրթության արժեքը նույնպես շատ բարձր է, չնայած մեծ վարձաչափին՝ 10-15 հազար դոլլար, հայ բնակչի երեխան պետք է ավարտի դպրոց, քոլեջ, պարտադիր ընդունվի որեւէ բուհ: Ըստ երեւույթին, դա վերահասարակարգային, զուտ ազգային արժեք է: Ազգային արժեքների համակարգում կրթությունը հատուկ տեղ ունի, ասացվում է այսպես «ֆենոմենական» կովկասյան ամբողջություն. բնակիչ, կրթություն, տուն, մեքենա, ամառանոց եւ լավ աշխատանք: Իմ կարծիքով, բարձրագույն կրթություն ստանալու ձգտման մեջ ոչ մի վատ բան չկա, երբ հաշվի չառնենք, որ ուսանողների մեծամասնությունը ձգտում է դիպլոմ ստանալ, ոչ թե մասնագիտություն ձեռք բերել: Անցյալ տարվա տվյալներով, համալսարանի շրջանավարտների 80 տոկոսը եւ Ճարտարագիտական համալսարանի (նախկին պոլիտեխնիկական ինստիտուտ) շրջանավարտների 90 տոկոսը չեն պատրաստվում աշխատել մասնագիտությամբ:

– Ի՞նչ սոցիալական խնդիրներ են մեզ սպասում մոտ ապագայում:

– Երբ խոսենք մոտ ապագայի մասին, մեզ սպասում են երկու խոշոր խնդիրներ:

Նախ դա արտագաղթական կապիտալի եւ ձեռներեցների արտահոսքն է Հայաստանից, որ բարդացնում է նոր տնտեսական հարաբերություններին հարմարվելու եւ «մերվելու» ընթացքը: Հայաստանում այդ կապիտալի մակարդակի վերականգնման համար կպահանջվի 10-15 տարի: Հեռանում են մարդիկ, որոնք ավելի հարմարված էին նոր պայմաններին, որոնք առաջինն են մտել այդ ոլորտ, կուտակել որոշակի փորձ եւ կապիտալ: Առեւտրային կապիտալն ավելի դինամիկ է, նրա արտահոսքն ավելի պակաս վտանգավոր, քանի որ առեւտուրը սահմաններ չունի: Երկրորդ խնդիրը սպառնացող եւ ահագնացող գործազրկությունն է, քանի որ նույնիսկ նախագահն իր ելույթում ասաց, որ սպասվում է գործազրկության բավականին մեծ տոկոս, 200-300 հազ. կարգի: Ճիշտ է, գոյություն ունի օրենք, գործազուրկներին նպաստ կտրվի, բայց դրանով հարցը չի լուծվում, որովհետեւ այդ մարդիկ աշխատանքի տեղ չեն ունենա: Դրա հետեւանքներն ակնհայտ են. գործազրկության ալիքը, որպես կանոն, մնում է արտակարգ իրավիճակ:

Մուտքը շուկա կարելի էր կատարել ավելի մեղմ, եթե հաջողվեր խուսափել այս երկու խնդիրներից: Գոյություն ունեն որոշումների բազմաթիվ մեխանիզմներ, հատկապես առաջին դեպքի համար անհրաժեշտ է ընդունել ձեռներեցների համար բարենպաստ օրենքների փաթեթ. ըստ որում, բոլորովին պարտադիր չէ ընդունել այն դարերի համար, կարելի է ընդունել 5 տարով: Մասնավոր արդյունաբերության զարգացումը եւ գործազրկությունը երկու փոխկապակցված երեւույթներ են, դա երկսայր փայտիկ է, կապիտալիստների մեկնումով մեծանում է գործազուրկների քանակը:

Պետական ձեռնարկությունների սեփականաշնորհման արդյունքում մարդկանց մեծամասնությունը «փողոց է նետվելու», իսկ նրանց համար աշխատատեղ կարող է ապահովել կապիտալիստը: Ամբողջ ցավը նրանում է, որ մեր կառավարությունը չունի համակարգված մոտեցում տնտեսական եւ սոցիալական հարցերի քննարկման նկատմամբ:

Զրույցը վարեց «Նոյյան տապան» գործակալության թղթակից ՍՈՒՍԱՆՆԱ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆԸ

Ազատ

Մեծ աղմուկ մտացածին հայտարարության շուրջ

Երեկ Ադրբեջանի «Թուրան» գործակալությունը տարածել է մի հայտարարություն, համաձայն որի Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարությունը հունվարի 6-ին հանդես է եկել հայտարարությամբ՝ կապված հունվարի 3-ին Հայաստանի խորհրդարանում պաշտպանության նախարար Վազգեն Մանուկյանի ելույթի հետ: Վերջինս այդ ելույթում իբր մեղադրել է Ադրբեջանին պատերազմի խաղաղ կարգավորման ուղիների որոնումից հրաժարվելու մեջ եւ հայտարարել, թե Ադրբեջանի հետ պետք է խոսել ուժի դիրքերից: Այդ կապակցությամբ Ադրբեջանի ռազմական գերատեսչությունը հայտարարել է, թե «Ադրբեջանը ոչ մեկին թույլ չի տա իր հետ խոսել ուժի դիրքերից»: Հայտարարության մեջ ասվում է նաեւ, որ «ադրբեջանական բանակը կռվում է ոչ թե իր տարածքում բնակվող հայկական փոքրամասնության, այլ Ադրբեջանի տարածքի մի մասը զավթած հայկական բանակի դեմ»: Միաժամանակ ադրբեջանական բանակը պատրաստակամություն է հայտնել «հայկական [illegible] կորուստի» դուրս գալուց հետո Ղարաբաղի հայ ազգաբնակչության անվտանգության երաշխավորը հանդիսանալ:

Մինչդեռ, ինչպես տեղեկացանք Հայաստանի պաշտպանության նախարարության լրատվական ծառայության ղեկավար Արմեն Դոլյանից, «Հայաստանի պաշտպանության նախարար Վազգեն Մանուկյանի կողմից Ադրբեջանի հասցեին որեւէ սպառնալիք չի եղել»: Նա տեղեկացրեց նաեւ, որ հունվարի 3-ին Վազգեն Մանուկյանը խորհրդարանում ընդհանրապես ելույթ չի ունեցել: Պրն. Դոլյանն ընդգծեց, որ Հայաստանը միշտ էլ կողմնակից է եղել կրակի անհապաղ դադարեցմանը եւ հակամարտության խաղաղ կարգավորմանը, մինչդեռ ադրբեջանական կողմը շարունակում է ռմբակոծել եւ հրետակոծել Հայաստանի սահմանամերձ բնակավայրերը: Ըստ նրա, միայն վերջին ամսվա ընթացքում ադրբեջանական բանակը հինգ հարձակում է ձեռնարկել Հայաստանի տարածք թափանցելու նպատակով, բայց բոլոր փորձերը ձախողվել են: ■

Երեւան

Հայաստանի դրական գնահատականը

Հայաստանը դրականորեն է գնահատում Ռուսաստանի եւ ԱՄՆ-ի նախագահների հունվարի 3-ի հայտարարությունը: Այս մասին ասվում է Հայաստանի նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի հունվարի 6-ի երեկոյան արած հայտարարության մեջ: Այնտեղ մասնավորապես ասվում է. «Բարձր գնահատելով լուծման որոնման խնդրում աջակցությունը նախ եւ առաջ ԵԱՀԽ-ի շրջանակներում շարունակելու Դաշնակցային Ռուսաստանի եւ Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների պատրաստակամությունը, Հայաստանի Հանրապետության ղեկավարությունը ադրբեջանական հանրապետության ղեկավարությանը կոչ է անում, մի կողմ թողնելով բոլոր վարանումներն ու կասկածները, բոլոր հակամարտ ու շահագրգիռ կողմերի հետ անհետաձգելի վերսկսելու երկկողմ ու բազմակողմ խորհրդակցություններն ու բանակցությունները Ղարաբաղում եւ սահմանամերձ շրջաններում կրակի անհապաղ դադարեցման շուրջը որպես հակամարտության խաղաղ կարգավորման առաջին փուլ»: ■

Բաքու

Թ. Ղասիմովի հայտարարությունը

Ադրբեջանի արտգործնախարար Թոֆիկ Ղասիմովը, մեկնաբանելով Ղարաբաղի հակամարտության խաղաղ կարգավորման անհրաժեշտության վերաբերյալ ԱՄՆ-ի եւ Ռուսաստանի նախագահների արած համատեղ հայտարարությունը, «Թուրան»-ի թղթակցին ասել է, որ այն «ոչինչով չի տարբերվում նախորդ հայտարարություններից»:

«Այստեղ դարձյալ հնչում են ընդհանուր խոսքեր եւ կոչեր, բայց չեն նշվում հակամարտության կարգավորման ուղիները եւ դրա օգտագործման մեխանիզմը», ասել է նա, ավելացնելով, որ «երբ Ռուսաստանի, ԱՄՆ-ի եւ Թուրքիայի ղեկավարները չմշակեն խնդրի կարգավորման համատեղ ծրագիր եւ կառուցողական առաջարկություններ, ապա ադրբեջանական կողմն այլեւս հաշտության բանակցություններ չի վարի Հայաստանի հետ»: ■

Բաքու

Թուրքիան Ադրբեջանին կտա 500 հազար տոննա հացահատիկ

Թուրքիան մտադիր է շուտով Ադրբեջան ուղարկել 500 հազար տոննա հացահատիկ, ընդ որում 50 հազար տոննան որպես մարդասիրական օգնություն: Այդ մասին նախագահ Ա. Էլչիբեյին հայտնեցին թուրքական պատվիրակության անդամները, որոնց գլխավորում էր գյուղատնտեսության նախարար Նիհմեդդին Ջոհարը: Ադրբեջանի հացահատիկի տարեկան պահանջարկը մոտ 2,5 միլիոն տոննա է: Դրանից 350 հազար տոննան հանրապետությունն ինքն է արտադրում: Այս տարի Ադրբեջանը գնել է նաեւ 1 միլիոն 100 հազար տոննա հացահատիկ:

Էլչիբեյն «օգնում է» քրիստոնյաներին

Ստավրոպոլի եւ Բաքվի միտրոպոլիտ Գեդեոնը ուղերձ է հղել Ադրբեջանի նախագահ Աբուլֆազ Էլչիբեյին, որով շնորհակալություն է հայտնում Ադրբեջանում Ռուս ուղղափառ եկեղեցու համայնքներին նյութական եւ բարոյական աջակցություն ցուցաբերելու համար: Նախագահ Էլչիբեյը Սուրբ Ծննդի նախօրեին այցելել էր Բաքվի ուղղափառ եկեղեցիները: Հավատացյալների հետ հանդիպման ժամանակ նա հայտարարել էր, թե պետությունը պատրաստ է երաշխավորել փախստականների դավանության ազատությունը: Նախագահը նաեւ Ադրբեջանի կառավարության անունից 10 միլիոն ռուբլի է տրամադրել քրիստոնյաների կարիքները հոգալու համար:

Ռուս-ադրբեջանական մերձեցման հարցեր

Չորեքշաբթի օրը Մոսկվայում Ռուսաստանի եւ Ադրբեջանի փոխվարչապետներ Ալեքսանդր Շոխինի եւ Աբբաս Աբբասովի հանդիպման ընթացքում քննարկվել է ռուս-ադրբեջանական մի շարք համաձայնագրերի նախապատրաստման ընթացքը: Ինչպես «Ինտերֆաքս»-ին հայտնի դարձավ Նախարարների խորհրդում, խոսքն առաջին հերթին վերաբերել է տրանսպորտի հարցերով համաձայնություններին եւ առեւտրատնտեսական համագործակցությանը: «Ինտերֆաքս»-ին հայտնի դարձավ նաեւ, որ հանդիպման ընթացքում որոշվել է շարունակել աշխատանքը փորձագետների մակարդակով, որից հետո կկայանա փոխվարչապետների նոր հանդիպում:

Օդաչուները սովորում են արտասահմանում

Բաքու է ժամանել մարդատար «Բոինգ-727-200» ինքնաթիռ, որն Ադրբեջանի քաղաքացիական ավիացիայի վարչությունը գնել է ԱՄՆ-ում: Ինքնաթիռով ժամանել են Ամերիկայում սովորած 22 ադրբեջանցի օդաչուներ: Արտասահմանում, այդ թվում Թուրքիայում, արդեն պատրաստվել է 80 ավիամասնագետ: «Ազալ» կոնցեռնի գլխավոր տնօրենի խոսքերով, մոտ ապագայում նախատեսվում է ավիագծեր բացել դեպի Գերմանիա, Միացյալ Արաբական Էմիրություններ, Միացյալ Նահանգներ եւ Պակիստան:

Գնել են իրանական ավտոբուսներ

Ադրբեջանը գնել է իրանական 100 ավտոբուս եւ «Շտապ օգնության» 5 մեքենա: Դրանք բոլորը թողարկված են «Մերսեդես» ֆիրմայի տեխնոլոգիայի հիման վրա, հայտնել է արտաքին տնտեսական կապերի նախարար Ռաուֆ Կարաեւը, եւ Բաքվում կօգտագործվեն որպես քաղաքային փոխադրամիջոցներ:

Ադրբեջանցի բժիշկները կաշխատեն Իրանում

Ադրբեջանցի 1000 բժիշկներ պայմանագրով կաշխատեն Իրանում, հայտնել է հանրապետության առողջապահության նախարար Ռահիմ Հուսեյնովը: Նրա խոսքերով, առողջապահության նախարարությունը դրա հաշվին կստանա 500 հազար ամերիկյան դոլլար: Իրանը նաեւ պատրաստակամություն է հայտնել օգնելու ադրբեջանցի վիրավորներին, ուղարկելով մասնագետներ եւ դեղորայք: Ներկայումս Թեհրանի զինվորական հիվանդանոցում բուժվում են 25 ադրբեջանցի: ■

digitised by A.R.A.R.@

Մամուլ

ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԸ ԹԵՐԹԵՐ ԿՍՏԱՆԱ՞Ն

Երբ մամուլը համարվում է չորրորդ իշխանություն, ապա Հայաստանում այն առանձնակի հոգածության կարիք ունի, որովհետեւ այսօր մամուլը մեր հանրապետության թերեւս ամենաանվիճարկելի նվաճումն է: Բայց հանրապետության տնտեսական անմխիթար վիճակը բնականաբար ազդում է նաեւ մամուլի վրա եւ սպառնում ի չիք դարձնել այդ նվաճումը: Խորհրդային «երանելի» տարիներին գոյություն ուներ հստակ մշակված համակարգ՝ հիմնարկ-ձեռնարկություններում, բուհերում ու դպրոցներում մարդկանց ստիպում էին բաժանորդագրվել «համապատասխան» թերթը, եւ ամեն առավոտ ժամացույցի մեխանիզմի ճշտությամբ հանրապետության տասնյակ թերթեր հայտնվում էին ակամա «ընթերցասեր» մարդկանց փոստարկղերում:

Ինչպիսի՞ն է վիճակն այսօր: «Հայմամուլ» գործակալության տնօրեն Ռուբեն Միրոյանի խոսքերով այս տարի բաժանորդագրությունը կազմակերպել է միայն այդ գործակալությունը: Արդյունքները ոչ մի կերպ չի կարելի մխիթարական համարել՝ բաժանորդագրվել են ընդամենը 62 հազար օրինակ թերթ: Եւ սա այն դեպքում, երբ դեռեւս անցյալ տարի այդ թիվը հասնում էր մոտ 600 հազարի, իսկ նախորդ տարիներին՝ եւս մի քանի անգամ ավելի: Ըստ պրն. Միրոյանի, պատճառները երկուսն են՝ նախ բաժանորդագրությունը բավականին թանկ է եւ բոլորը չէ, որ կարող են իրենց նման «շքեղություն» թույլ տալ, եւ երկրորդ՝ դեռեւս անցյալ տարի «Սոյուզպեչատ»-ը մի քանի լուրջ սխալներ է թույլ տվել, եւ մարդկանց մեջ բաժանորդագրության հուսալիության նկատմամբ հավատը կորել է: Ներկայումս բաժանորդագրությունը հետեւյալ պատկերն ունի. «Դպրություն»՝ 4000 բաժանորդ (բաժանորդագրության ուղղությամբ մեծ աշխատանքներ են կատարել ժողկրթբաժինները), «Կանչ»՝ մոտ 4000 (թերթը մանկական է, ֆինանսավորվում է պետության կողմից եւ արժե ընդամենը 5 կոպեկ), «Հայաստանի Հանրապետություն»՝ 2000, «Ոզնի»՝ 1500, «Իզվեստիա»՝ 1200, «Գրական թերթ»՝ 1000, «Երկիր»՝ 1000, «Երեկոյան Երեւան»՝ 700, «Ազգ»՝ 600 եւ այլն:

«Հայմամուլ» գործակալության տնօրենի խոսքերով, հիմնական դժվարությունը մնում է վառելիքը: Դեռեւս անցյալ տարվա սեպտեմբերին գործակալությունը ստեղծել է սեփական ավտոպարկը եւ մամուլի տարածման աշխատանքների մի մասը վերցրել իր վրա՝ մյուս մասը թողնելով ավտոտրանսպորտի նախարարությանը: Բայց անցյալ տարի եղավ մի պահ, երբ ընդամենը 2 ամսում բենզինը թանկացավ մոտ 25 անգամ, եւ գործակալությունը կանգնած էր ամբողջովին գործունեությունը դադարեցնելու վտանգի առաջ: Անցյալ տարվա վերջին մամուլի աշխատակիցների հետ կայացած հանդիպման ժամանակ վարչապետը խոստացել էր մի շարք հարցերում օժանդակել, եւ, ինչպես տեղեկացրեց պրն. Միրոյանը, հավատարիմ է մնում իր խոստմանը. նա երկու անգամ «Հայմամուլ» գործակալությանը բենզին է տրամադրել՝ լիտրը 170 ռուբլով: Այնպես որ, առայժմ թերթերի առաքման հարցում հիմնական դժվարությունը շրջաններն են: Բանն այն է, որ վառելիքի բացակայության պատճառով բազմաթիվ շրջանների հետ փաստորեն կայուն հաղորդակցություն չկա, եւ հարցն առայժմ մնում է օդում կախված: Ճիշտ է, գործակալությունը միջոցներ է ձեռնարկում Երեւան-Հրազդան-Վարդենիս ուղղությամբ թերթերը տեղ հասցնել գնացքով, բայց դրանից օպերատիվությունը բավականին տուժում է:

Այնպիսի վիճակ է, երբ թերթերը կարող են տեղ չհասնել նաեւ «սուբյեկտիվ» պատճառներով՝ որեւէ փոստատարի «սեփական նախաձեռնությամբ»: Եւ այնուամենայնիվ «Հայմամուլ»-ի տնօրենը խոստանում է, որ բոլոր բաժանորդներն այս տարի կստանան իրենց թերթերը:

Խոստումները խոստումներ, բայց բազմաթիվ հրատարակիչներ արդեն այսօր մտածում են իրենց թերթերը սեփական միջոցներով տարածելու մասին: Այսպես թե այնպես, «Հայմամուլ»-ն արդեն այսօր այլեւս մենաշնորհային չէ: Ճիշտ է, «ԱրմենՍեֆ» սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությունը, որը զբաղվում է թերթերը բաժանորդներին հասցնելու գործով, առայժմ ընդամենը 500 բաժանորդ ունի, բայց մրցակցության հիմքը դրված է: Ընկերության տնօրեն Արմեն Սեֆիլյանի կարծիքով, իրենք միանգամայն ի վիճակի են մրցել «Հայմամուլ»-ի հետ, եւ 500 բաժանորդն այնքան էլ վատ ցուցանիշ չէ, եթե հաշվի առնենք, որ բաժանորդագրությունը կազմակերպվել է ընդամենը 10 օրում եւ այն ժամանակ, երբ «Հայմամուլ»-ն արդեն ավարտել էր իր բաժանորդագրությունը: Ցավոք, «ԱրմենՍեֆ»-ի գործունեությունն առայժմ տարածվում է միայն Երեւանում, եւ շրջանների բնակիչները չեն կարող օգտվել նրա ծառայություններից, բայց եւ այնպես սկիզբը կա:

Մի խոսքով, հույս կա, որ գոնե այս տարի փոքրաթիվ բաժանորդները կստանան իրենց թերթերը: Համենայն դեպս, բնագավառի պատասխանատուներն այդ կարծիքին են:

ԱՐԱՄ ԱՐՂՈՒԹՅԱՆ

Էներգետիկ ճգնաժամը վերածվում է լրատվական ճգնաժամի: Հունվարի 7-ից հոսանքազրկվել են Հայաստանի գրեթե բոլոր լրատվական գործակալությունները՝ «Սնարք»-ը, «Նոյյան տապան»-ը: Քանի որ գործակալությունների աշխատանքները բացառապես հիմնվում են էլեկտրականությամբ աշխատող սարքավորումների վրա եւ պահանջում չընդհատվող էլեկտրաէներգիա, ապա Հայաստանի այդ գործակալությունների աշխատանքը կաթվածահար է. չի ստացվում եւ չի առաքվում ոչ մի տող լուր:

Երեկ այսպիսի ահազանգ հնչեցրեց Նոյյան տապան»-ը: Մեր կողմից ավելացնենք, որ հոսանքային անջատումները խափանում են նաեւ թերթերի համակարգի աշխատանքը, քանի որ նրանք, ի թիվս այլ գործողությունների, լուրերի մի մասը քաղում են այդ գործակալություններից:

Շրջան

Ամերիկացիները դեռեւս խիստ զգույշ Իրանի հանդեպ

Իրանին սարքավորումների վաճառքի առաջարկները մանրամասն ուսումնասիրման կարիք ունեն: Սպիտակ տան ներկայացուցիչ Ռիչարդ Վաուչերը հայտնել է, որ այսպես կոչված «երկակի նշանակության» տեխնոլոգիայի ու սարքավորումների Իրանին վաճառքի առաջարկները, ներառյալ գյուղատնտեսական օդուժը, ամերիկյան կառավարության կողմից լրացուցիչ ուսումնասիրման եւ մշակման կարիք ունեն: Նա ընդգծել է, որ Սպիտակ Տան մամուլի քարտուղար Մարլին Ֆիցցուոթերն ավելի վաղ հաղորդել էր լրագրողներին, թե Իրանին ամերիկյան արտադրության քիմիական գործարանի վաճառքի առաջարկը «մերժվել է մի շաբաթ կամ նույնիսկ մի ամիս առաջ»: Վաուչերը բացատրել է, որ իրենք անհանգստանալու բավականաչափ հիմքեր ունեն կարծված Իրանի կողմից տարվող ահաբեկչական քաղաքականության եւ զանգվածային ոչնչացման միջոցների արտադրության ընդլայնման նրա դիտավորությունների հետ: «Եւ հաշվի առնելով Իրանի նման մտադրությունները, մենք կարծում ենք, որ Իրանին նույնիսկ միայն խաղաղ նպատակներով տեխնոլոգիաների եւ սարքավորումների վաճառքը պետք է մանրամասն ուսումնասիրվի եւ մշակվի»: Վերջում Վաուչերն ասել է, որ ինքը լիազորված չէ այս թեմայի շուրջ ավելին ասելու եւ կանգ առնելու Իրանին առաջարկված տեխնոլոգիայի ու սարքավորումների վաճառքի մանրամասների վրա:

Նոյյան տապան

Հայաստանի հեռագրական ատյանը անկման եզրին է. հայտարարել է հեռագրական տնօրեն Աբելյանը: «Մենք մեծ հույսեր ենք կապում «Ինֆոկոմ» ընկերակցության հետ, որն այս ուղղությամբ լայն աշխատանք է ծավալել: Մոտ ապագայում մենք լիովին կարդիականացնենք հանրապետության հեռագրատունը, եթե ֆինանսական օգնությունը չուշացվի: Հեռագրական ծառայությունները թանկացել են միայն 10 անգամ: Ինչ վերաբերում է արտաքին հեռագրական կապերին, մենք չենք կարող հաշվի չառնել միջազգային գները», ասել է նա:

ՆՏ

Մայրաքաղաք

Վասկա փիղը վառարանի մոտ

Երեւանի կենդանաբանական այգու ինքնակոչ Վասկա փիղը իր կյանքի լավագույն օրերը չի ապրում: Նրա ձմեռային բնակարանում ցուրտ է. ջերմաստիճանն անհամեմատ ցածր է թույլատրելի նորմայից: Կրկեսային վարժեցման փորձ՝ չունեցող Վասկայի համար դժվար է կողերը տաքացնել փոքրիկ վառարանի մոտ: Շատ է տառապում նրա կրտսեր եղբայրակիցը՝ գետաձի Չվլոզ-դոյկան: Խեղճ կենդանին զրկված է ջրավազանում թաղվելու հնարավորությունից. բազմաժամյա հոսանքային անջատումների պատճառով չի հաջողվում ջեռուցիչներով ապահովել ջրի անհրաժեշտ ջերմաստիճանը:

Ամբողջ հանրապետությունը համակած վառելիքաէներգետիկ խոր ճգնաժամն անմիջականորեն դիպել է նաեւ կենդանաբանական այգու բնակիչներին: Գազաններն ստիպված են տաքանալ վառարանների մոտ, որոնցով նրանց ապահովել են կենդանաբանական այգու հոգատար աշխատակիցները, կանխատեսելով ձմեռային ճգնաժամի հետեւանքները: «Սնարք»-ի թղթակիցը լինելով կենդանաբանական այգում, վկայում է, որ հենց սեփական մասնագիտության եւ գործի համար պատասխանատվության, աշխատակիցների փոքր կոլեկտիվի անձնվիրության շնորհիվ հաջողվում է անչափ ծանր այս պայմաններում պահպանել բոլոր կենդանիներին՝ փղից մինչեւ թութակները: Ձմեռային կացարանների մեծաթանկների կողքին նույնիսկ Նոր տարվա գիշերը մարդիկ կային. չէ՞ որ վառարանների կրակը հարկավոր է օր ու գիշեր պահպանել:

Աշխատակիցների մեջ անձնական նախաձեռնությունը շատ արժեւոր է արտակարգ դրության այս ժամանակաշրջանում: Միսը հայթայթում են ֆերմաներից եւ անձնական տնտեսություններից, որտեղ կերի պակասի պատճառով մեծ է անասունների մորթը, իսկ ծղոտը պաշարել են աշնանից: Ջուրն է լինում ամեն օր բերել. շուրջ հարյուրավոր լիտր ջուր. չի գործում ջրմուղը: Աշխատողները կապիկների օրաբաժնի մի մասը բերում են տնից. «Մենք ժամանակավորապես նրանց տուն կտանեինք, բայց բնակարաններում էլ ավելի ցուրտ է», խոստովանեց կենդանաբանական այգու աշխատակցուհիներից մեկը:

Կենդանաբանական այգու երիտասարդ ու եռանդուն տնօրեն Կարո Մանդալյանը, ինչպես նաեւ կոլեկտիվում նրա համախոհները գիտակցում են, որ իրենք պետությունից իրավունք չունեն օգնություն խնդրել այն պայմաններում, երբ քաղաքացիները բնակարաններում վառում են թեեւ հին, բայց միանգամայն պիտանի կահույքը: Ի տարբերություն երեւանցիների, կենդանիները չեն կարող հույս դնել «մարդասիրական» օգնության վրա: Բայց կարելի էր գոնե դրամական ինչ-որ փոխհատուցում տալ թեկուզ կերի մատակարարման համար բենզին գնելու նպատակով: ■

Հեռախոսակայանների կեսը հնացել է

ՀՀ կապի նախարարության էլեկտրակապի վարչության պետ Արթուր Անդրեասյանը հայտնեց, որ էլեկտրաէներգիայի մատակարարման անկայունության պատճառով շատ հեռախոսակայաններում մարտկոցները շարքից դուրս են եկել: Կայանների թիվ թե շատ բնականոն աշխատանքի համար ամեն օր հարկավոր է 30-38 տոննա դիզելային վառելիք: Այդուհանդերձ կայանների [illegible] լարված [illegible] 6 ժամից ավելի չեն դիմանում: [illegible] 33 կայաններից 18-ը ֆիզիկապես [illegible] եւ բարոյապես հնացել են եւ [illegible] իրենց: Իր հերթին նույն նախարարության [illegible] քաղաքային հեռախոսային [illegible] գլխավոր մասնագետ Չինարյան [illegible]յանը հաղորդեց, որ կապի [illegible] գներն ու սակագները խիստ [illegible] նախարարության ղեկավարությունից [illegible] դիմել է ՀՀ կառավարությանը այդ գների մեջ փոփոխություն [illegible] պահանջով: «Մոտ օրերս կառավարությունը կքննարկի եւ հավանության [illegible] կապի միջոցների [illegible] սակագներ: Չի բացառվում, որ որոշ միջոցների գներն ընդհանրապես [illegible] արժակվեն: Սակայն քանի դեռ կառավարությունը այդ առթիվ ոչ մի որոշում չի կայացրել, պետք է առաջնորդվենք նախկին գներով», ասաց Սանթոյանը: ■

Կարճ

Ռուսաստանի հայերի դիմումը

Հունվարի 6-ին Ռուսաստանի հայ համայնքների միությունը հանդես է եկել աշխարհի կառավարություններին եւ ժողովուրդներին ուղղված Ծննդյան տոների դիմումով: Փաստաթղթով կոչ է արվում օգնել բազմադարյան պատմություն ունեցող հայերին ապրելու եւ արարելու իրենց երկրում: Արդեն հինգ տարի է, նշվում է դիմումի մեջ, չի դադարում իրենց պետականությունը եւ ազգային ինքնությունը պահպանելու Հայաստանի եւ Ղարաբաղի փոքրերի ռազմատնտեսական ճնշումը: Ադրբեջանի կողմից շրջափակում, Ղարաբաղի զգալի մասի զավթում, տեղահանություն համաշխարհային հանրության աչքի առջեւ, որը «քայլեր չձեռնարկեց հայ ժողովրդի ցեղասպանությունը կասեցնելու համար»:

Սնարք

Բախվում ողջունում են Կենտրոնական Ասիայի հանրության ստեղծումը

Ադրբեջանի արտգործնախարար Թոֆիկ Ղասիմովը հայտարարեց, որ Ուզբեկստանի, Ղազախստանի, Ղրղզստանի, Թուրքմենստանի եւ Տաջիկստանի նախագահների վերջերս Տաշքենդում կայացած հանդիպման արդյունքները, ինչպես նաեւ այնտեղ հնչած կենտրոնական Ասիայի հանրություն ստեղծելու գաղափարը դրականորեն է գնահատվում Ադրբեջանի արտգործնախարարության կողմից: Նախարարը նշեց, որ հանրության ստեղծումը «համապատասխանում է Ադրբեջանի եւ ամբողջությամբ ասիական շրջանի երկարաժամկետ շահերին»:

ԻՖ

Փարիզ

Ալեքսանդր Մուսայելյանը նվաճում է ֆրանսահայերի սիրտը

Դեկտեմբերի 2-ին ՀԲԸՄ-ի Փարիզի կենտրոնական դահլիճում բացվեց երկու հայ նկարիչների՝ հայաստանցի Կարեն Գասպարյանի եւ ֆրանսահայ Արարատ Պետրոսյանի ցուցահանդեսը:

Ֆրանսահայերն առաջին անգամ չեն հանդիպում Կարեն Գասպարյանին: Դեռեւս անցյալ տարվա հունիս ամսին Հայաստանի մանկական ստեղծագործության եւ արվեստի կենտրոնի փոխտնօրեն Ալեքսանդր Մուսայելյանը այս կենտրոնի մի շարք մանկավարժների հետ, որոնց մեջ էր նաեւ նկարչության ուսուցիչ Կարեն Գասպարյանը, հայ արվեստի մասին բացատրական աշխատանքներ էր տանում Ֆրանսիայում:

Ալեքսանդր Մուսայելյանը ցուցահանդեսներ էր կազմակերպել Ֆրանսիայի հարավում գտնվող Նիս քաղաքի Պարսամյան սրահում (երկու անգամ), Մարսելի «Ս. Սահակ-Մեսրոպ» մշակութային կենտրոնում, Կաննում տեղացի հայ վաճառական պրն. Ժանո Միրանոսյանի վարձած շքեղ նավ-ռեստորանում, որ հրավիրվել էինք նաեւ մենք: Այստեղ Ալեքսանդր Մուսայելյանը այցելուներին տեղեկացրեց Հայաստանում մշակույթի ծանր պայմանների մասին, Ֆրանսիայում պատրաստված տեսաերիզների օգնությամբ ներկայացրեց Հայաստանի մանկական ստեղծագործության ու արվեստի կենտրոնի տարեգրությունը, նրա հիմնադիր եւ ղեկավար Հենրիկ Իգիթյանի գործունեությունը եւ հաջողությունները:

Վերջին տարիներին Հայաստան-Ֆրանսիա հաճախակի դարձած փոխայցելությունների ցայտուն հենքի վրա արվեստի վերաբերյալ այսպիսի միջոցառումները, մասնավորապես պրն. Ալեքսանդր Մուսայելյանի անմիջական-դիվանագիտական ելույթները մեծ տպավորություն են թողնում ֆրանսահայերի վրա: Նրա կազմակերպված հաջող ցուցահանդեսների շարքին պետք է դասել նաեւ արվեստասերների շրջանակներին ծանոթ Ֆոնտենբլոյի Հիպոդրոմի ցուցասրահում, Փարիզի Գայրի Լեյանում տեղի ունեցած հանդիպումները:

Փարիզում այս տարի ցրտերը սովորականից շուտ ընկան, եւ այս ու ՀԲԸՄ-ում կազմակերպված ցուցահանդեսները փոքր-ինչ ջերմացրին այցելուների հոգիները հայրենի պաստեներով եւ տպավորություններով: Անոն տեղ պրն. Մուսայելյանը առիթը բաց չէր թողնում խոսելու Երեւանի մանկական ստեղծագործության եւ արվեստի կենտրոնի մասին, տագնապ հայտնում, որ Հայաստանի դժվարություններն սպառնում են փակել այդ կարեւոր կենտրոնը: Ինչպես տեղեկացանք նրանից, «Ֆրանսիայում միակ ամենօրյա՝ Փարիզի հայկական միջնակարգ դպրոցի՝ «Դպրոցասերի» տնօրեն պրն. Կարապետ Դաքեսյանը, մտահոգված Կենտրոնի ճակատագրով, դիմել է ֆրանսահայ 16 գործարարների, որոնք մտադիր են նախ հիմնել շահութաբեր վայրտսային մի հիմնադրամ, այնուհետեւ ստեղծել մի ցանց, որի միջոցով հնարավոր կլինի Ֆրանսիայում վաճառել հայ մանուկների ստեղծագործությունները»:

Հույս ունենանք, թե այս ձեռնարկումները կհաջողվեն, քանի որ հայ արվեստի մշակ ու քարոզիչ Ալեքսանդր Մուսայելյանի մասին դրվատական կարծիքներ են հայտնում Լիոնի Հայ առաքելական եկեղեցու առաջնորդ Տեր Նորվան եպս. Զաքարյանը, Մարսելի նորապսակ Տեր Տարոն արքազանը, Նիսի Պարսամյան համալիրի տնօրեն Սարգիս Մոսիկյանը, ՀԲԸՄ պատասխանատու քարտուղար պրն. Արտո Համբարձումյանը, Ֆրանսիայի հայ նախկին մարտիկների միության նախագահ պրն. Անդրե Սեֆերյանը, Մարսելի Սահակ-Մեսրոպ երգչախմբի դիրիժոր եւ գեղարվեստական ղեկավար պրն. Խաչիկ Յըլմազյանը, երգիչ Մարտեն Յորգանցը, ֆրանսիացի արվեստի գործիչներ եւ այլք:

ՌԱԶՖԻ ՀԵՐՍՈՆ ԱՐԱՔՍ
Մեր սեփ. թղթակից, Փարիզ

digitised by A.R.A.R.@

Հանդիպում

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ ԵՐԿՐԻ ՎԻՃԱԿԻ ԱՐՏԱՊԱՏԿԵՐՆ Է

Հարցազրույց ՀՀ Գերագույն խորհրդի նախագահի տեղակալ Արտաշես Թումանյանի հետ

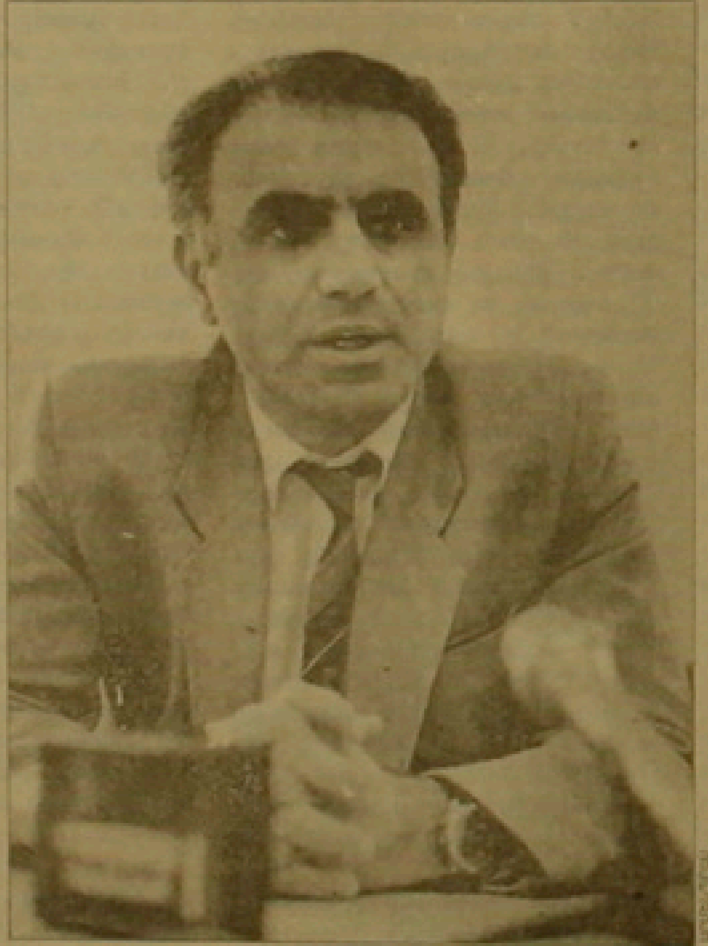

— Պարոն Թումանյան, ավարտվեց ՀՀ Գերագույն խորհրդի հերթական 5-րդ նստաշրջանը, որի արդյունավետությունը ամենից ցածրն էր նախորդների համեմատ. աշխատելով երեք եւ կես ամիս խորհրդարանը կարողացավ ընդունել ընդամենը յոթ օրենք: Որո՞նք են այս երեւույթի հիմնական պատճառները:

— Ամենեւին չանտեսելով սուբյեկտիվ գործոնների դերը, միեւ էլ կարելի է մասնանշել ԳԽ նախագահության, նիստերը վարողների այս կամ այն հարցում ունեցած թերությունները ու թերացումները, պատգամավորների մի զգալի մասի հաճախակի բացակայությունները եւ այլն, սակայն անհրաժեշտ է, որ ուշադրությունները սեւեռենք խորհրդարանի աշխատանքները կազմալուծող օբյեկտիվ պատճառների վրա: Հանրապետության օրենսդիր իշխանությունը վերջին երկու-երեք տարիներին բավականին վառ կերպով արտացոլելով հանրապետության քաղաքական եւ սոցիալ-տնտեսական կյանքում տեղի ունեցող փոփոխությունները, չէր կարող մնալ իր սկզբնավորման ժամանակների կերպարանքով: 1990 թ. ամռանը Գերագույն խորհրդում կար կայուն մեծամասնություն, ի դեմս Հայոց համազգային շարժման, որը խորհրդարանում ներքին շարժիչ դերն էր ստանձնել:

Հասարակության մեջ գերիշխողն անկախության ձգտման թեման էր, որն իր սուր ծայրով ուղղված էր կոմունիստական ամբողջատիրության դեմ: Եւ այս փուլում ցանկացած քիչ թե շատ արմատական հարցադրում խորհրդարանում արժանի կամ օրենքի ձեւ էր ստանում եւ առանց որեւէ խոչընդոտի ընդունվում էր:

Հետզհետե ի հայտ եկան իրականության այլեւայլ պահանջներ, որոնք հիմնավոր լուծումներ էին պահանջում: Դրանց պատասխանների որոնման ոչ դյուրին ընթացքում Գերագույն խորհուրդը, Հանրապետության նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի խոսքերով ասած, դարձավ ավելի «բազմաձայն»: Եւ այսօր խորհրդարանում ուժերի հարաբերակցությունն այնպիսին է, որ նրանում ներկայացված քաղաքական կուսակցություններից եւ ոչ մեկը չի տիրապետում ձայների 20-25 տոկոսից ավելիին: Հասկանալի է, որ նման պայմաններն իրենց ազդեցությունն են թողնում պատգամավորական խմբերում ու կուսակցական խմբակցություններում միավորված օրենսդիրների մտածելակերպի վրա. գերիշխողը դառնում է «հակառակորդին» խանգարելու մտածելակերպը: Մի հանգամանք, որը «ապահովման» ներկա պայմաններում նման միտումներ ունեցողներին միանգամայն անխուսափելի արդյունքների է հասցնում: Այս ամենը շատ է հիշեցնում շախմատը, որի վարման երկու հիմնական սկզբունք կա՝ բոլոր ուժերը տրամադրել հաղթանակի համար եւ խանգարել հակադիր կողմին: Երկրորդը եւս ընդունելի դիրքորոշում է, սակայն ինչպես հայտնի է, այն հազվադեպ է հաղթանակների հասցնում՝ գերակշռողը ոչ-ոքիներն են: Մոտավորապես նույն իրադրությունն է տիրում խորհրդարանում, միայն այն տարբերությամբ, որ օրենսդիր «խաղերի» հետեւանքով ավելի հաճախ «պատ»-ային վիճակներ են ստեղծվում:

— Եւ հավանաբար առաջին հերթին անհանդուրժելի դերում են հայտնվում նիստերի նախագահողները: Դուք, նրանցից մեկը լինելով, կարողանու՞մ եք «հաղթահարել» խորհրդարանի «բազմաձայնությունը»:

— Նախագահողի նկատմամբ պահանջները վերջին ժամանակներս ավելի խիստ են դարձել: Առերեւույթ նիստերը վարողի խնդիրը, անկողմնակալության պայմաններում, կարծիքների ու տեսակետների, ազատ արտահայտման հնարավորությունների, մեծամասնության կամքի եւ փոքրամասնության իրավունքների, քննարկման արդյունավետության եւ իրավական կողմի ապահովումն է:

Սակայն քաղաքականացված խորհրդարանի տարբեր թեւերի եւ «չկողմնորոշված» պատգամավորների առկայությունը, օրենսդրությամբ եւ ԳԽ կարգականոնով չնախատեսված բազմաթիվ իրադրությունների ծագումը, իրենց պարտականությունների նկատմամբ ոչ քիչ թվով պատգամավորների բացարձակ անպատասխանատու վերաբերմունքը մեզ՝ խոսնակներիս ակնբախորեն կողմնորոշվելու անհրաժեշտության առջեւ է կանգնեցնում:

Ճիշտ է, հաճախ այս կամ այն թեւից մեղադրանքներ են հնչում, բայց անգամ մեծամասնության կողմից պաշտպանվող նախագիծը «անցկացնելու» համար վարողից մանեւրելու կամ խուսանավելու ընդունակություն է պահանջվում, որը հնարավոր է, եթե ունես եւ խոսքի կուլտուրա, եւ ինչ-որ տեղ նաեւ արտիստիզմ:

Իսկ քաղաքական խաղավաճառների մեջ խորը չթաղվելու համար *բարոյականություն* է պետք: Սա արդեն ես համարում եմ վերկուսակցական, վերքաղաքական պահանջ:

— Ձեր խոսքերից չի՞ հետեւում, որ խորհրդարանի բազմակուսակցական դառնալը եւ նախագահի քաղաքական կողմնորոշվածությունը միայն խանգարում են օրենսդիր մարմնի օրինաստեղծ աշխատանքին:

— Գերագույն խորհուրդը որպես իշխանության մարմին երկու բնորոշ գիծ ունի՝ նախ այն ներկայացուցչական է՝ այսինքն, լիազորությունների տեսակետից խորհրդարանը պարտավոր է արտահայտել հասարակության բոլոր շերտերի տրամադրությունները ու ձգտումները, քաղաքական տեսանկյունից ասած՝ շահերը: Մյուս կողմից, որպեսզի դա լավագույն կերպով կատարվի, քաղաքակրթության պատմական փորձը երաշխավորում է «պառլամենտների» բազմակուսակցական ձեւը, այսինքն այն նաեւ քաղաքական մարմին է: Այնպես որ, կուսակցությունների առկայությունը պարզապես անհրաժեշտություն է, ցանկանում ենք մենք դա, թե ոչ:

Ինչ վերաբերվում է վարողի կուսակցական լինելու կամ չլինելու հանգամանքին, ապա այստեղ եւս դժվար է միանշանակ պատասխան գտնելը: Երբ ես «շարքային» պատգամավոր էի եւ իրադարձություններին հետեւում էի «ներսից», յուրաքանչյուր խոսնակի նկատմամբ ունեցել եմ որոշակի ոչ միարժեք վերաբերմունք նրանց վարվելու կերպը հաճախ բացատրելով քաղաքական այս կամ այն ուժի թելադրանքով…

Թե ինձ մոտ, որպես անկուսակցականի, ինչպե՞ս է ստացվում, չեմ կարող ասել: Ըստ երեւույթին ես եւս չեմ կարողանում խուսափել քաղաքական, միգուցե նաեւ անձնական համակրանքի ու հակակրանքի դրսեւորումներից:

Եւ այնուամենայնիվ, չի կարելի չտեսնել, որ նիստերի նախագահողի քաղաքական պատկանելիությունը այսպես թե այնպես ազդում է խորհրդարանի աշխատանքների վրա:

— Դուք ասացիք, թե «ներսից» ինչպես էին ձեզ պատկերանում նախագահողների «դերերը»: Այժմ, երբ բավականին ժամանակ է անցել, ՀՀ ԳԽ նախագահի տեղակալի պաշտոնում ձեր ընտրվելուց հետո ի՞նչ համայնապատկեր է բացվում «վերեւից»:

— Համենայն դեպս աչքի եւ մտքի համար հաճելի շատ քիչ բան: Պարզորեն զգացվում են պատգամավորների իրենց ուժերի նկատմամբ հավատի պակասը եւ մինչեւ անգամ հիասթափության աստիճաններ: Իսկ ամենավտանգավորն այն է, որ գնալով ավելի ակնհայտ է դառնում օրենսդիրների պահանջատիրական, միմիայն իրավունքներ բանեցնելու տրամադրվածությունը: Ասածս որպեսզի մերկապարանոց չհնչի, բերեմ մեկ օրինակ. երբ Գերագույն խորհուրդը պետք է կարեւորագույն որոշում կամ օրենք ընդունի, դահլիճում բավականին դժվարությամբ է քվորում «հավաքվում»: Իսկ երբ հարցն այս կամ այն պաշտոնյա անձին կամ կառավարությանը մեղադրելուն է վերաբերվում, պատգամավորները նախանձելի պարտաճանաչությամբ նիստերին են հաճախում: «Դրսի» նկատմամբ սրված վերաբերմունք ունեցող խորհրդարանն իր պարտականությունների կատարման ձախողումների նկատմամբ միանգամայն անտարբեր է դարձել:

— Շատ հնարավոր է, որ պատգամավորների նման վարքագիծը թելադրված է հանրապետությունում տիրող առկա սուր իրավիճակով: Չէ՞ որ բնակչության սոցիալ-տնտեսական անմխիթար դրությունը անտարբեր չի կարող թողնել ժողովրդի ընտրյալներին:

— Ընդհանուր առմամբ Գերագույն խորհրդում գերակշռողը «հանդիսատեսներն» են եւ ոչ թե գործող անձինք: Պասիվ, լուռ դիտող մեծամասնությունը այդպիսին չլինելու իր դրդապատճառներն ունի, բայց որոշումների վրա ազդելու նրանց հնարավորությունն ավելի քան ծանրակշիռ է:

Իսկ ակտիվ փոքրամասնությունը կապված է խորհրդարանի կուսակցականացված որոշակի շերտի հետ, որն իր խնդիրների շրջանակներում օգտագործում է պայքարի ընդունելի եւ հնարավոր ձեւերը: Երբեմն չեն խորշում նաեւ աղմկելու, լարված մթնոլորտ ստեղծելու տարբերակներից, նախագահողի վրա ճնշման փորձեր կատարելուց: Վերջին դեպքում ոչ հազվադեպ տեղի են տալիս նաեւ վարողների նյարդերը…

Այդպիսիք Գերագույն խորհուրդը ներքաշելով քաղաքական ճնշումների կամ գործադիր իշխանության գործունեության հետ կապված խնդիրների ոլորտը, ըստ էության կազմալուծում են *օրենսդիր* մարմնի առաջնահերթ աշխատանքը: Եւ դեռ հարց է՝ նման երկար-բարակ խոսակցություննե՞րն են ավելի շատ օգնում իսկապես դժվարին պայմաններում մաքառող ազգաբնակչությանը, թե վաղուց իրենց հերթին սպասող, մարդկանց հնարավորությունները, իրավունքները ու պարտականությունները կարգավորող եւ օրենսդրական վակուումը լրացնող օրենքների ժամանակին ընդունումը:

Ցավալի է, բայց խորհրդարանն առայժմ չի կարողացել լավագույն կերպով զուգակցել իր երկու կարեւոր խնդիրները՝ օրենսդրության ստեղծումը եւ վերահսկողությունը:

— Այդ դեպքում գուցե ճի՞շտ են նրանք, ովքեր գտնում են, որ այս խորհրդարանն արդեն սպառել է իրեն եւ հարկ է մտածել նոր ընտրությունների մասին:

— Հայաստանի Գերագույն խորհրդի բարեփոխման անհրաժեշտության հարցը վաղուց է խոսակցության նյութ դարձել, իսկ խորհրդարանը անցած տարվա սեպտեմբերից սկսած այն պարբերաբար քննարկման առարկա է դարձել: Առերեւույթ կարող է թվալ, թե միայն այս կամ այն խմբավորման «չկամության» պատճառով է, որ օրենսդիր մարմնի աշխատանքի արդյունավետության բարձրացմանը միտված փոփոխությունները չեն իրականացվում: Սակայն, ըստ էության, հարցը շատ ավելի խորն է, քանզի այն ուղղակիորեն կապված է պետության կառուցվածքի եւ նրանում կառավարման համակարգի ընտրության հետ: Դիրքորոշումների լուրջ պայքար է ընթանում՝ խորհրդարանակա՞ն, թե նախագահական, իսկ գուցե այդ երկուսը ինչ-որ ձեւով համակցող հանրապետությո՞ւն, կենտրոնացված, թե՞ ապակենտրոնացված կառավարման նախապատվություն տալու շուրջ…

Եւ քանի դեռ կուսակցությունները իրենց ներսում եւ միմյանց հետ այս խնդրի շուրջ որոշումները չեն ավարտել ու հստակեցրել, ոչ բարեփոխումների նորանոր ծրագրերը եւ ոչ էլ նոր ընտրությունները ըստ էության ոչինչ չեն փոխի:

Անցած տարվա վերջին տեղի ունեցած արտահերթ նիստը, որը հրավիրվել էր հիմնականում քաղաքական կուսակցությունները ներկայացնող պատգամավորների պահանջով եւ քննարկեց ԳԽ բարեփոխումների հարցը, ինձ մոտ այն կարծիքը ստեղծեց, որ այս խնդրում որոշակի տեղաշարժ է տեղի ունեցել:

— Ի վերջո, եթե խորհրդարանը ոչ մի եզրահանգման էլ չգա, Հայաստանի Սահմանադրության ընդունումը, որն այս տարի կարծում եմ անպայման կընդունվի, հաստատապես շատ հարցերի մեջ պարզություն կմտցնի: Հետաքրքիր է, դուք ինչ կարծիք ունեք սահմանադիր ժողովի հարցում:

— Ինչ խոսք, սահմանադրության ընդունումը վաղուց անհրաժեշտություն է դարձել եւ այն չի կարելի այլեւս հետաձգել:

Միաժամանակ չեմ ուզում, որ նրա դերը գերագնահատվի: Սահմանադրության հաստատումը չի կարող հանրապետության քաղաքական եւ իրավական կյանքը հստակեցնել եւ կարգավորել, եթե ժողովրդի մեջ չարմատավորվի իրավագիտակցությունը, իսկ հասարակության մեջ օրինապահպանությունը ավանդույթների չվերածվի:

Անգամ լավագույն սահմանադրությունը չի աշխատի, եթե դրա կիրառման համար մարդկանց մոտ չեն ստեղծվելու համապատասխան հոգեբանություն եւ գիտակցություն:

Իսկ հասարակական նման բեկումը ժամանակ եւ ջանքեր է պահանջում՝ յուրաքանչյուր նոր օրենք ժողովուրդը անց է կացնում իր միջով, հետ է վերադարձնում ճշգրտելու, վերանայելու անհրաժեշտության դեպքում, միաժամանակ վարժվում է դրանց գոյությանը: Իսկ թե ինչ ձեւով կստեղծվի Հայաստանի հիմնական օրենքը, կարծում եմ, այնքան էլ էական չէ: Կարեւորը, որ սահմանադրությունն արտահայտի մեր ժողովրդի շահերը, հաշվի առնի եւ հանրապետության աշխարհաքաղաքական դիրքը, եւ ազգային մտածողության ու ավանդույթների յուրահատկությունները: Միայն այդ դեպքում այն կանցնի ողջ հայության մտքի եւ սրտի միջով ու յուրաքանչյուրի համար գործունեության ու ապրելակերպի ուղեցույց կդառնա:

Հարցազրույցը վարեց
ՅՈՎՍԵՓ ՊՈՂՈՍՅԱՆԸ

Լուր Լուր

Հաստատվել է «Բայկոնուր» տիեզերակայանի բյուջեն

Օրերս Ղազախստանի կառավարությունը հաստատել է «Բայկոնուր» տիեզերակայանի 1993 թ. բյուջեն: Այն կկազմի 423 միլիոն 600 հազար ռուբլի: Ինչպես հաղորդեցին «ԻՖ»-ին կառավարության մամուլի ծառայությունում, Գերագույն խորհրդի նախագահությունը հավանություն է տվել այդ գումարին: Վերջնականապես այն կհաստատվի խորհրդարանի առաջիկա նստաշրջանում:

Ղազախստանի պաշտպանության նախարարությունում «ԻՖ»-ին հաղորդեցին, որ «Բայկոնուր»-ի հիմնական ֆոնդերի մոտավոր արժեքը 10 միլիարդ 600 միլիոն ռուբլի է 1990 թ. գներով: Տիեզերակայանի կազմի մեջ են մտնում տիեզերական միջոցների փորձարկումների եւ կիրառման 4 կենտրոն եւ մարտական հրթիռային համալիրների փորձարկումների 1 կենտրոն:

Այստեղ կան նաեւ 2 տեղակայման-փորձարկային առանձնաշենք, 9 մեկնման համալիր (15 գործարկման կայանք) կրող հրթիռները արձակելու համար, 4 գործարկման կայանք բալիստիկ հրթիռների փորձարկումների համար: Տիեզերակայանում կա առաջին դասի 2 օդակայան: Քաղաքացիական եւ ռազմական անձնակազմի ընդհանուր թիվը կազմում է 317290 մարդ: «Բայկոնուր»-ի տարածքը 6717 քառակուսի կիլոմետր է:

digitised by A.R.A.R.@

Ամփոփ

ՄԻ՞ԹԵ ՎԵՐՋԻՆ ՁՄԵՌՆ Է ՄԵՐ

Նախագահը սփոփո՞ւմ է, թե մեղադրում

Նոր տարվա առթիվ վերջապես հոսանք ստացած եւ հեռուստացույցները միացրած ժողովուրդը 1992 թ. վերջին տասը րոպեների ընթացքում պատիվ ունեցավ ունկնդրել յուր նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի խոսքը՝ ուղղված իր հայրենակիցներին: Այո, խոսքը եւ ոչ թե շնորհավորական ուղերձը, ինչպես ընդունված է տալ: Թերեւս է այդպես որակել՝ ուղերձը, մինչդեռ ինքը՝ նախագահը, ժանրը ճշտելով, անվանել է խոսք. «...շնորհավորանքի փոխարեն այսօր ավելի վայել են սփոփանքի եւ հուսադրման խոսքեր, քանի խոսքի ժանրը դուրս է իմ նախասիրությունների շրջանակից»:

Ոճաբաններին թողնելով ճշտելը, թե խոսք բառը որքանով է տեղին գործածված այս դեպքում, իսկ բարոյագետներին էլ՝ թե արյունաքամ, սոված, երիցս կողոպտված ու թալանված եւ բազմիցս խաբված ժողովրդին «սփոփանքի ու հուսադրման խոսքեր» ասելը որքանով է խոսք, մեր կողմից փորձ անենք ավելի ճիշտ որակել ժանրը. սա ոչ խոսք է, ոչ էլ «շնորհավորական ուղերձ», այլ ավելի շուտ նախընտրական ելույթ: Այս մասին դեռ կխոսենք:

Այնուհետեւ նախագահը վարդապետական ոճով թվարկեց այսօրվա դանթեական տառապանքներից մի քանիսը. «ցուրտն ու մթությունը մաշում են բոլոր հայորդիների խռոված հոգիները: Անցյալը հիշվում է որպես երազ, ներկան դառնում հոգեմաշ, ապագան թվում անորոշ»: Նախագահի շիտակությամբ հիացած, ձեռքիս բաժակը վար դրեցի, որպեսզի ավելի ուշադիր լսեմ նրան եւ, տեղնուտեղը, սեղանին դիպչող բաժակի թեթեւ զնգոցի հետ շարունակվեց հնչել հուսո ձայնը. «Եւ հարց է ծագում՝ թե ում պատճառով, որ մեղքի համար եւ հանուն ինչի»: Կեցցե մեր նախագահը, մտովին ասացի ես, շիտակությամբ եւ, ինչո՞ւ ոչ, ինքնաքննադատական ոգու նախանձեցնելով նպատակ է դրել հարցը ու գինարափել իր ներկա եւ ապագա «հակառակորդներին»: Ահա՝ խոսքի ճկունությունը: Սակայն պարզվեց, որ «բերանումս ցրտի եւ մթության... խռոված հոգիների» մեղավորները մենք ենք, եթե ոչ մենք, ապա ոչ ինքը, բայց ավելի շատ մենք, քան ինքը, մի խոսքով, թվարկված բոլոր վատ բաները կան ու կլինեն, քանի «որ կյանքը դիտվում է նեղ պատուհանից՝ մոռացության տալով ժամանակն ու տարածությունը, այսինքն՝ պատմությունն ու աշխարհի ներկան»:

Նախագահների խոսքերը հենց այնպես, պարզ ժամանցի համար չեն գրվում, յուրաքանչյուր բառն ու տողակետն այնտեղ իմաստային որոշակի ծանրաբեռնվածություն ունեն: Այնպես որ, ընթերցողներից նրանք, ովքեր դեռ հույս ունեն «ում պատճառով, որ մեղքի համար եւ հանուն ինչի» հարցի պատասխանն ստանալ, թող իմանան, որ պատասխանը հնչեց. մեղավորը դուք եք, այսինքն՝ ոչ, մեղավորը ձեր պատուհաններն են կամ երկուսդ միասին՝ դուք եւ ձեր պատուհանները:

Սուբյեկտիվ այս «իդեալիզմի» առավել տոտալիտար տարբերակը մեզ ծանոթ է դեռեւս մարտնչող մատերիալիզմի տարիներից, երբ ժողովուրդների հայրը եւ նրա գաղափարական սատրապները «մարդկային հոգու ինժեներներին» խորհուրդ էին տալիս լայնացնել տեսադաշտը (իմա՝ պատուհանները), որպեսզի նրանց վեպերում արտացոլված կյանքն ավելի գեղեցկանար: Եւ գեղեցկանում էր: Այսինքն սկզբունքը հետեւյալն է. կյանքի բուն որակը, նրա իրական պատկերը կարեւոր չէ, կարեւորն այդ կյանքի արտացոլումն է մեր գիտակցության մեջ: Եթե դժոխքում ես ապրում, սակայն քո գիտակցության մեջ վերջնականորեն դրուժում ես, որ շուրջբոլորդ եդեմ է, ապա խնդիրը լուծված է, իսկ կյա՞նքը, կյանքն ինչպիսին ուզում է թող լինի, դա մեզ չի հետաքրքրում:

Հաջորդ պարբերությունն ավելի է ամրապնդում մեղքերն ուրիշի վրա գցելու այս մեթոդաբանությունը, փնտրվում են այսպես ասած օբյեկտիվ պատճառները. «Մինչդեռ պատմության արհավիրքների առջեւ այսօրվա դժվարությունները դառնում են սովորականից թեթեւ, իսկ աշխարհի ներկայի համայնքում՝ լիովին բացատրելի»: Այս պարբերությունը հավանաբար պետք է կարդալ հետեւյալ կերպ. այսօրվա դժբախտությունները ու դժվարությունները 1915 թվականի հետ համեմատած խաղ ու պար են, իսկ եթե մեր կենցաղում «չկա»ների բազմաձեւ գերիշխանությունն է, մանավանդ էլ դարձել է սովորական մի բան, ապա պետք է լավ հիշենք, որ «աշխարհի ներկա համայնքում» կան այնպիսի երկրներ, ինչպես՝ ասենք Բուրկինա-Ֆասոն, Ռուանդա-Բուրունդին կամ վերջապես Սոմալին... Ֆրանսիայի, Գերմանիայի, անգամ Իրանի, Թուրքիայի կամ Սիրիայի օրինակը չբերենք, քանզի «Մեր նախանձը շարժող ծաղկուն պետությունները մեկ օրում չեն ստեղծվել, եւ հայոց պետականության կայացման դժվարություններն էլ մեկ օրում չեն հաղթահարվելու անկախ այն բանից, թե ով է իշխանության գլուխ»:

Ահա, նախընտրական արշավի առաջին քայլն արվեց: Այնպես որ, լավ իմացիր, ժողովուրդ, ականջիդ օղ արա. Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը կլինի հանրապետության նախագահը, թե մեկ ուրիշը, միեւնույնն է, մեր կյանքն առաջիկա անորոշ ժամանակներում դժոխք ու փառս է լինելու, ինչ վերաբերում է «ծաղկուն պետություններին», ապա իսկապես որ դրանք «մեկ օրում չեն ստեղծվել», սակայն ժառանգությունն ստանալուց հետո այդպիսի ծաղկուն մի երկիր կարելի է մեկ օրում անապատի վերածել, ինչպես եղավ համեմատաբար ծաղկուն հանրապետություն Հայկական ԽՍՀ-ի հետ:

Սակայն պարզվում է, որ մեր դժվարությունների հիմնական մեղավորը այնուամենայնիվ մենք չենք ու մեր պատուհանները չեն, այլ կա ավելի մեծ մեղավոր. «...կարծում եմ, մեր ժողովուրդը քաջ գիտակցում է այն ակնհայտ իրողությունը, որ գլխավորապես իրավիճակի բարդությունն ուղղակի պայմանավորված է ղարաբաղյան գերխնդրով»: Հարցն անշուշտ այն չէ, թե ղարաբաղյան իրադարձությունները չէին կարող չանդրադառնալ հանրապետության կյանքին: Ավելի կարեւոր է հիշել թեկուզ 1989 թ. դեկտեմբերի 1-ի Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհրդի այն նիստը, որի ընթացքում ՀՀՇ-ական մի շարք պատգամավորների եւ անձամբ իր Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի ճնշմամբ ընդունվեց մի որոշում, որը փաստորեն իրավունք տվեց Ադրբեջանին ի լուր աշխարհի խոսել Հայաստանի տարածքային պահանջների մասին եւ ռազմական գործողություններ սկսել այն Ղարաբաղի դեմ, որն այսօր, ըստ նախագահի հայտարարության, դարձել է մեր դժոխային կյանքի հիմնական մեղավորը: Վերջապես պետք է նշել, որ դեկտեմբերի 1-ի այդ արկածախնդրական որոշումը փաստորեն հրահրեց Բաքվի 1990 թ. հունվարյան ջարդերը: Արժե այս առթիվ հիշել սփյուռքահայ մի գրողի միտքը, թե «գազանն արթնցնելեն առաջ գազանը զատել պետք է սովեցնել»:

Սակայն, ինչպես երեւում է այսօր, նպատակը միայն «արթնացնելն» էր: Նպատակն արդեն հասնելն ու այնտեղ մնալն էր: Ուստի այսօր կարելի է ամեն տեղ մեղավորներ փնտրել, սակայն «մոռանալ», թե ում համար ողջույններով փակվեց ատոմակայանը, նաեւ «Նաիրիտ»-ը, արդարացումներ գտնել այն ավերիչ գործադուլների համար, որոնք սասանեցին մեր հանրապետության տնտեսական հիմքերը, սակայն ամուր հիմքեր ստեղծեցին այսօրվա բարձր պաշտոնների համար: Հիանալի կարելի է մեր նախագահով եւ նրա համախոհ մի շարք ընկերներով. առայժմ բախտ չենք ունեցել նրանց բերանից լսել որեւէ ինքնաքննադատական խոսք, սեփական սխալի որեւէ փաստում եւ վերլուծություն: Ոչ, նրանք անսխալական են եւ անթերի կատարելություն: Միայն մենք ենք, որ ցրտից մրսում ենք, որ սով ենք զգում, որ «ըմբռնումով» չենք նախասակվում, որ դեռեւս չենք կորցրել արժանապատվություն ու ինքնասիրություն կոչված ատավիզմները, որ համառորեն՝ շարունակում ենք հիշել նրանց մի շարք պոպուլիստական հայտարարությունները եւ դրանց հաջորդած անհամապատասխան արարքները, որ կարճ ժամանակում չդարձանք տաբուլա ռասա, որի վրա իրենց ուզածը գրեին: Ուստի կարծում եմ, որ իզուր տեղը հոդվածիս սկզբում ոճաբաններին կոչ արեցի ճշտել «խոսք» բառի գործածությունը այս տեքստում: Մտահոգվելու հարկ չկա, բառը շատ տեղին է գործածված, նույնպիսին իսկապես գտնում է, որ սփոփելն ու մխիթարելը «խոսք» է, ավելորդ սենտիմենտալություն: Նա գտնում է, որ «ազատության ու անկախության համար աշխարհի բոլոր ժողովուրդներն էլ գին են վճարել, երբեմն շատ թանկ»: Ոչ, ներեցեք, աշխարհում բազմաթիվ երկրներ կան, որոնք անարյուն եւ հանգիստ ճանապարհով են ձեռք բերել նշված բաները, եւ մենք հնարավորություն ունեինք խուսափելու այս ամբողջ ու անհամար զոհերից, մինչդեռ նախկին [illegible] այսօրինակ մի իրավիճակում միանշանակ ասում էր «թող ոչ մի զոհ չպահանջվի ինձնից բացի»:

Նախագահի ամբողջ ելույթը հակառակ է այս մտայնության: Լսելով նրան, կարելի է խիկարես այն հետեւությունն անել, թե ոչ միայն երեխայի արցունքն արժե հոսեցնել հանուն «մեծ գաղափարների», այլեւ արյան գետեր: Ահա ինչու չարագուշակ է հնչում վերջում ասված մաղթանքը. «Ես համոզված եմ, որ սա մեր վերջին դաժան ձմեռն է լինելու...»: Երբ այսպես զգաց, իսկապես սա մեր վերջին ձմեռը կարող է դառնալ:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԹՈՓՉՅԱՆ
4 հունվարի, 1993

Լուրերի Հոսք

Քննարկվում են առաջիկա այցելության հարցերը

Հունվարի 6-ին Վրաստանի ղեկավար Է. Շեւարդնաձեն ընդլայնված խորհրդակցություն անցկացրեց մի շարք նախարարությունների եւ գերատեսչությունների ղեկավարների հետ, որի ժամանակ քննարկվեցին Իրան Վրաստանի պատվիրակության առաջիկա պաշտոնական այցելության հարցերը: Ինչպես հաղորդեցին «ԻՖ»-ին Վրաստանի արտգործնախարարության մամուլի կենտրոնում, այցելությունը, որի ընթացքում նախատեսվում է կնքել Իրանի եւ Վրաստանի միջեւ բարեկամության եւ բարիդրացիական հարաբերությունների մասին պայմանագիրն ու մի շարք տնտեսական համաձայնագրեր, կկայանա, ինչպես սպասվում է, հունվարի 19-ին: Վրացական պատվիրակությունը կգլխավորի Է. Շեւարդնաձեն: Խորհրդակցության ընթացքում քննարկվեցին այն հարցերը, որոնք նախատեսվում է շոշափել Թեհրանում կայանալիք բանակցություններում, այդ թվում այս տարի Իրանից Վրաստան բնական գազի առաքումների եւ Իրանի հյուսիսում վրաց մասնագետների մասնակցությամբ երկաթուղու որոշ հատվածի կառուցման մասին հարցերը: Վրաստանի արտգործնախարարության մամուլի կենտրոնի տվյալներով, Իրանի կառավարությանը կառաջարկվի նաեւ մասնակցել Իրանից վրացական Փոթի քաղաք ավտոմայրուղու կառուցմանը:

Հատուկ նշանակության ստորաբաժանումներ վրաց բանակում

Հունվարի 5-ին Վրաստանի հեռուստատեսությամբ հանրապետության պաշտպանության նախարարությունը հայտարարել է հատուկ նշանակության ստորաբաժանումներ համալրելու մասին: Այդ ստորաբաժանումներում ծառայելու են հրավիրվում 25-55 տարեկան տղամարդիկ, որոնք «ցանկալի է, որ ունենան աշխարհի տարբեր բանակներում ստացած մարտական փորձ եւ ծառայած լինեն ծովային հետեւակի դեսանտագրոհային զորամասերում եւ հատուկ նշանակության ստորաբաժանումներում»: Հեռուստատեսությամբ հնչած հաղորդագրության համաձայն, այդ ստորաբաժանումներում ընդգրկվածները ամսական կստանան 40 հազար ռուբլուց եւ 40 դոլարից մինչեւ 60 հազար ռուբլի եւ 60 դոլար, կախված պաշտոնից:

Բելառուսի ներկայացուցիչը հրաժարական է տվել

Բելառուսի Գերագույն խորհրդի նախագահությունն ընդունել է ԱՊՀ պետությունների եւ կառավարությունների ղեկավարների խորհուրդների աշխատանքային խմբում հանրապետության լիազոր ներկայացուցիչ Դմիտրի Բուլախովի հրաժարականը: «ԻՖ»-ին տված հարցազրույցում Դ. Բուլախովը նշեց, որ իր հրաժարականի դրդապատճառն «այդ պաշտոնի ճշգրիտ սահմանված լիազորությունների բացակայությունն է»: Նրա խոսքերով, ինքը «չի կարող համաձայնել, որ լիազոր ներկայացուցիչը լինի զուտ տեխնիկական աշխատակից»:

Ղրղզստանը ձգտում է հասնել տնտեսական անկախության

Ղրղզստանը «գտնվում է տնտեսական ծանր ճգնաժամի ճիրաններում», որը կարող է հանրապետության տնտեսության մի ամբողջ շարք ճյուղերի փլուզման պատճառ դառնալ, հայտարարել է նախագահ Ասկար Ակաեւը Բիշքեկում էներգետիկների հետ կայացած հանդիպման ժամանակ: Նախագահի կարծիքով «էներգետիկ անկախության» նվաճման համար Ղրղզստանը պետք է զարգացնի հիդրոէներգետիկան: Ա. Ակաեւը քննադատել է էներգետիկայի բնագավառում հանրապետությունում վարվող գնագոյացման քաղաքականությունը: Նա նշել է, որ Ղրղզստանը արտադրվող էլեկտրաէներգիայի 30 տոկոսը վաճառում է համաշխարհայինի 22-25 տոկոսը կազմող գներով, մինչդեռ, օրինակ, Թուրքմենստանն իր բնական գազի դիմաց ստանում է համաշխարհային գների առնվազն 60 տոկոսը: ■

Գիծ

Արտաքին քաղաքականության լուրջ հաջողությունը եւ սայթաքումները

Բարձր գնահատելով Լեռնային Ղարաբաղի վերաբերյալ Եվրոպայի եւ Բուշի միացյալ հայտարարությունը, Բաբկեն Արարքցյանը դա գնահատեց որպես Հայաստանի ղեկավարության արտաքին քաղաքականության ամենալուրջ հաջողություններից մեկը: Որով, ըստ նրա, եւս մեկ անգամ ամրագրվեց Ղարաբաղի նկատմամբ հանրապետության իշխանությունների որդեգրած կուրսը՝ հաստատել զինադադար եւ շահագրգիռ երկրների հետ միասին նստել բանակցությունների սեղանի շուրջ: ՀՀ ԳԽ նախագահը հայտնեց նաեւ, որ Հայաստանի Հանրապետության նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի հասցեով արդեն ստացվել են Ֆրանսուա Միտերանի, Ջորջ Բուշի նամակները, Ռուսաստանի Գերագույն խորհրդի նախագահության 1992 թ. դեկտեմբերի 26-ի որոշումը: Բոլոր այդ փաստաթղթերում հավանություն է տրվում Լեռնային Ղարաբաղի խնդրի հարցում Հայաստանի դիրքորոշմանը:

Միաժամանակ խորհրդարանի խոսնակը նշեց, որ դեռեւս չի հաջողվել ներդաշնակել հանրապետությունների հանդիպման ժամանակ նախատեսված փոխհամաձայնեցված փաստաթղթերի ընդունումը:

Նման երեւույթները, երբ ռազմական եւ դիվանագիտական ջանքերը փաստորեն բացառում են միմյանց,

Խորհրդարանը շատ, բայց անարդյունավետ...

♦ *Սկիզբը էջ 1*

թյան դիվանագիտական եւ ռազմական գործողությունները, ինչը, ի վերջո, զգալի թուլացնում է արտաքին քաղաքականության բնագավառում ունեցած հաջողությունները: Բուշի հայտնի դեմարշերից հետո նման մի վիճակ է ստեղծվել դեկտեմբերին, երբ Կապանում ծավալված, մեզ համար անհրաժեշտ ռազմական գործողությունների փաստը օգտագործելով Ադրբեջանը, ըստ էության, տապալեց դեկտեմբերի 14-ին Ստոկհոլմում ԵԱՀԽ-ի անդամ երկրների արտաքին գործերի նախարարների հանդիպման ժամանակ նախապատրաստված փոխհամաձայնեցված փաստաթղթերի ընդունումը:

Բ. Արարքցյանը բացատրեց նրանով, որ առաջին բնագավառում «ամեն բան չէ, որ կառավարելի է»:

Ի՞նչ է սպասվում մեզ

«Երբ մենք գնում էինք անկախության, հասկանում էինք, որ դրան հասնում են զրկանքների գնով: Եւ ոչ ոք թող չսպասի, որ այսուհետեւ հեշտ է լինելու: Առջեւում դեռ սպասվում են նորանոր, ավելի ծանր փորձություններ:

Կամ մենք կստեղծենք անկախ ժողովրդավարական պետություն, կամ նորից կընկնենք ամբողջատիրական որեւէ երկրի ճանկը», ասաց ՀՀ ԳԽ նախագահը պատասխանելով լրագրողներից մեկի «Ի՞նչ է լինելու սրա վերջը» հարցին:

ՀՀ Գերագույն խորհրդի այս տարվա աշխատանքի մասին

Պարոն Արարքցյանը տեղեկացրեց, որ հունվարի վերջերին կհրավիրվի ՀՀ Գերագույն խորհրդի արտահերթ նիստ, որտեղ կքննարկվի կառավարության ներկայացրած 1993 թ. սոցիալ-տնտեսական զարգացման ծրագիրը եւ բյուջեն, որոնք ԳԽ օրակարգից հանվել էին վարչապետ Խոսրով Հարությունյանի խնդրանքով, վերջնականապես մշակելու նպատակով: Կառավարությանը ժամկետ էր տրված մինչեւ 1993 թ. հունվարի 10-ը, որից հետո նախագծերը նախնական քննարկման պետք է ներկայացվեն խորհրդարանի մշտական հանձնաժողովներին:

Պատրաստեց
ՅՈՎՍԵՓ ՊՈՂՈՍՅԱՆԸ

digitised by A.R.A.R.@

Մոսկվա

«Իրադրությունը Բոսնիայում խաղաղության միտում ունի»

Թվում է, եկել է այն պահը, երբ իրադրությունը Բոսնիայում խաղաղության միտում ունի: Այս մասին «ԻՏ»-ին տված հարցազրույցում հայտարարեց Ռուսաստանի ԱԳ նախարարի տեղակալ Վիտալի Չուրկինը: Նրա խոսքերով, Ռուսաստանը դրականորեն է գնահատում Ժնեւյան բանակցությունների առաջին փուլը, որին մասնակցում էին բոսնիական երեք հակամարտ կողմերի ներկայացուցիչները Խորվաթիայի եւ Հարավսլավիայի նախագահների միջնորդությամբ: «Ստեղծվել է արտակարգ իրավիճակ, երբ հնարավոր է հասնել Բոսնիայում եւ Հերցեգովինայում հակամարտության կարգավորման վերջնական պայմանավորվածության: Այն ոչ մի դեպքում չի կարելի բաց թողնել», ասաց Չուրկինը:

Նրա խոսքերով, «ռազմական միջամտության սպառնալիքն այժմ ավելի սակավ է, քան մի քանի օր առաջ»: Խոսելով ԱՄՆ-ի դիրքորոշման մասին, որը կողմ է խնդրի լուծման ուժային մեթոդներին, Չուրկինը նշեց, որ Մոսկվայում եւ Փարիզում կայացած մի շարք հանդիպումներից հետո «ամերիկացիների տոնը փոխվել է»: Նրա կարծիքով, հարցի լուծումն այսօր կախված է միայն ու միայն Բելգրադի սերբերից եւ Բոսնիայի մուսուլմաններից: Չուրկինը նշեց, որ «Մոսկվայի կարծիքով, Բելգրադը պետք է հրաժարվի ամեն երկրորդականից: Բոսնիայի նախագահ Իզեթբեգովիչը նույնպես պետք է առավելագույն ճկունություն ցուցաբերի Ժնեւյան բանակցությունների հաջող ավարտի համար»: ■

Զինաթափում

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ՍՏՐԱՏԵԳԻԱԿԱՆ ՄԻՋՈՒԿԱՅԻՆ ՈՒԺԵՐԸ ՆԵՐԳԾՎԵԼ ԵՆ START-2 ՄԵՋ

START-2 պայմանագիրը չի հակասում Ռուսաստանի զսպման միջուկային ուժերի օպտիմալ կառուցվածքին, հունվարի 6-ին «ԻՏ»-ին հայտարարեց Դաշնակցային Ռուսաստանի պաշտպանության նախարարի առաջին տեղակալ Անդրեյ Կոկոշինը:

Նա պարզաբանեց, որ START-2-ի շուրջ բանակցությունների ժամանակ հիմնադրույթները մշակելիս Ռուսաստանի ռազմական ղեկավարությունը ձգտում էր առաջին հերթին պատկերացնել Ռուսաստանի ստրատեգիական միջուկային ուժերը 2005-2010 թ.: «Մենք մշակեցինք ստրատեգիական միջուկային ուժերի խմբավորման լավագույն կազմը: Այն զգալի չափով ներգծվեց հունվարի 3-ին Մոսկվայում կնքված START-2 պայմանագրի սահմաններում»:

Ամերիկացիների հետ կնքված պայմանագրի արդյունքում Ռուսաստանը մի կողմից կորցնում է ամենահզոր զենքը՝ CC-18 հրթիռները, որոնք նրա ստրատեգիական ուժերի գլխավոր մասն էին: Մյուս կողմից, երկիրն ազատվում է վտանգավոր մազնիսից, որը ծգում էր հակառակորդի նախազգուշացնող հարվածը: «Հարվածելով երկու մարտալիցքերով մեկ հորանի վրա, ուր այդպիսի ծանր հրթիռների վրա տեղակայված է մոտ 10 մարտալիցք, հակառակորդը կարող էր դրանք շարքից հանել նախազգուշական հարվածի դեպքում», բացատրեց Կոկոշինը: Դա համարվում է շահավետ: Իսկ երբ տեղակայված են մեկական մարտալիցք ունեցող հրթիռներ եւ մեզ մոտ եւ հակառակորդ կողմի, ապա նախազգուշական հարվածն անիմաստ է դառնում»:

Ռուսաստանի պաշտպանության նախարարությունը գտնում է, որ START-2 պայմանագրի իրականացման ամենաբարդ հարցերից մեկը կրճատվող միջոցների ոչնչացումն է: «Դեռ չի կարելի լրիվ համոզվածությամբ ասել, թե կան բավականին արդյունավետ տեխնոլոգիաներ: Դրանց մշակումը կախված է ֆինանսներից եւ ժամանակից», նշեց նախարարի առաջին տեղակալը: Խոսելով Ռուսաստանի զսպման ստրատեգիական ուժերի ստեղծման խնդիրների մասին, Կոկոշինը կարծիք հայտնեց, թե այդ ուժերը կազմող երեք բաղկացուցիչ մասերից ամենածանր վիճակում կլինի ավիացիան: «Ավելի շուտ մենք միջոցներ չենք ունենա պայմանագրով թույլատրված քանակին հասնելու համար. ստրատեգիական ավիացիան դառնում է անչափ թանկ հաճույք: Իսկ ամերիկացիները չափազանց շատ օդանավեր ունեն, չնայած վերջերս նրանք փորձ ինչ կրճատել են ստրատեգիական ավիացիայի զարգացման ծրագիրը»:

Միեւնույն ժամանակ Կոկոշինը գոհունակությամբ նշեց, որ այն ժամանակ, երբ ստեղծվում եւ զարգանում էին ցամաքային տեղակայման հրթիռները, զսպման կարեւոր միջոց է հայտնվել ռազմածովային ստրատեգիական ուժերի կազմում մեծ հզորություն ունեցող բալիստիկ հրթիռները: Դրանք կարելի է արձակել տեղակայման վայրերից, չմոտենալով ափերին եւ չմտնելով հակառակորդի պաշտպանության գոտի:

Ինչ վերաբերում է ստրատեգիական ուժերի կրճատման տնտեսական հարցերին, ապա Կոկոշինը չի ենթադրում, թե «մեծ տնտեսում» կլինի: «Առաջին տարիների ընթացքում ընդհանուր առմամբ զինաթափման ծախսերը զգալի կլինեն, կրճատումից ստացված տնտեսական միջոցները ի հայտ կգան հետագայում, երբ փոքր չափերի ստրատեգիական ուժերը պահելու համար անհրաժեշտ կլինեն ավելի քիչ ծախսեր: Դրա հետ մեկտեղ լրացուցիչ միջոցները կօգտագործվեն արդիականացման եւ գիտատեխնիկական պաշտպանության...

Հնդկաստան

Վիշնուականների մոլեգնությունը

Այոդհիայի մզկիթի ավերակները դեռ ծխում են: Թեեւ Հնդկաստանի ղեկավարներն ավելի քան հազար զոհերից հետո կարողացան մի կերպ կասեցնել հինդուսների եւ մահմեդականների միջեւ ծագած խռովությունները, սակայն երկու համայնքների նոր բախման վտանգը չի վերացել: Ընդհակառակը: Տարիներ շարունակ Հնդկաստանի իշխանությունները շատ մտահոգ են հինդուսների ազգայնամոլության վերելքից: Այս վերածննդի ակունքներում կանգնած են կիսառազմական երկու կազմակերպություններ՝ շովինիստական RSS-ն եւ Vishnu Hari Dalmia-ն: Դրանք ունեն խնկական զորախմբեր, ամբողջ երկրում միլիոնավոր մարտիկների վարժեցնում են պատանեկան հասակից եւ սովորեցնում կիրառել մարտական տեխնիկա: Կապված լինելով Հնդկաստանի ծայրահեղ աջերի հետ, RSS-ն արդեն հայտնի է դարձել ժամանակակից Հնդկաստանի ծննդյան առաջին օրերից, սպանելով Մահաթմա Գանդիին:

Հենց ի վեր հինդուս ծայրահեղականները մեղադրվում են յուրօրինակ հինգերորդ շարասյուն կազմելու եւ թշնամի հարեւանի՝ Պակիստանի օգտին գործելու համար:

Բայց դա սոսկ պատրվակ է: «Հինդուիստական շարժումը նախ եւ առաջ ազգայնական երեւույթ է, որն օգտագործում է կրոնական խորհրդանիշներ», գտնում է քաղաքագիտության ազգային ինստիտուտի աշխատակից Վինեե Գուպը: ■

«Օստանկինո» հեռուստաալիքը Լիտվայում նախկին ռեժիմով կհեռարձակվի կես տարի: Չաղորդումների ֆինանսավորումն իր վրա է վերցրել Մոսկվան: Դաշնակցային Ռուսաստանի հեռուստատեսության ծրագրերի ցուցադրման ֆինանսավորման հարցը առայժմ լուծված չէ, բայց առաջիկա վեց ամսում Լիտվայում դրանց հեռարձակումը նույնպես կշարունակվի:

Վիետնամ

Ամերիկան վերադառնում է

Պատերազմից 17 տարի անց ամերիկացիները վերադառնում են Վիետնամ: Նրանք ոչ թե զինվորական համազգեստով են, այլ գործարար մարդու հագուստով: Սայգոնի անկումից հետո առաջին անգամ Վաշինգտոնն ամերիկյան ձեռնարկություններին թույլ է տվել հաստատվել Հանոյում, բացել գրասենյակներ, աշխատանքի ընդունել տեղացի ծառայողների եւ պայմանագրեր ստորագրել: Այդուհանդերձ Սպիտակ տունը դեռեւս պաշտոնապես չի վերացրել 1964 թ. առեւտրական արգելքը: Սակայն իշխանությունից հեռանալուց առաջ Բուշը կուզենար ավարտել տնտեսական, ինչպես նաեւ դիվանագիտական հարաբերությունների կարգավորումը: Երեք տարի առաջ սկսված եւ այժմ էլ շարունակվող վերահսկողությունը վերջին ամիսներին զգալիորեն արագացել է մինչեւ օրս անհետ կորած համարվող 2264 ամերիկացի զինվորների վիճակի գործի առնչությամբ: Հնդկաչինի դրամայի վերջին գլուխը փակելուց առաջ Մ. Նահանգները ուզում է հաստատ իմանալ իր «կորած զինվորների» ճակատագիրը. արդյոք նրանք գերի են ընկել, թե մահացել են ճակատամարտում: Երկար ժամանակ համառելուց հետո Վիետնամի կառավարությունն անսպասելիորեն Պենտագոնի եւ Սենատի հետաքննիչների առջեւ բացեց իր բոլոր արխիվները, բանտերը եւ ռազմակայանները: Չնայած անհետ կորածների որոշ ընտանիքների թերահավատությանը եւ շարունակվող կասկածամտությանը, ԱՄՆ-ի իշխանություններն այսօր կարծում են, թե այլեւս որեւէ մոռացված ամերիկացի զինվոր չկա Վիետնամի բանտերում կամ անտառներում: Մնում է միայն կարգավորել աճյունների եւ հանդերձանքի վերադարձման հարցը, երբ դրանք գոյություն ունեն: Փոխհատուցելու համար Հանոյի ուշացած, բայց արգասավոր համագործակցությունը, Բուշը մեղմացրել է տնտեսական արգելքը: Դրան հավանություն են տվել ամերիկացի ձեռնարկատերերը, որոնք մտահոգված են այն բանով, որ ճապոնացի եւ եվրոպացի մրցակիցները կարող են զբաղեցնել ավելի ու ավելի խոստումնալի դարձող վիետնամական շուկան: ■

Ռուսաստանի ինչ-որ գաղթային ծառայությունը ... տվյալներով, 1992 թ. ... փախստականի մոտ 63 հազար փախստական Ադրբեջանից: ... Միայն Ուխտից: Միմից շատ նրանք կուտակվել էին Նաչրանի շրջանում 40967 մարդ եւ Սալգոփելի շրջանում 14655 մարդ: Չեչնիայի մայրաքաղաք Գրոզնիում ներկայումս գտնվում է 4 հազար ինգուշ փախստական: Ծառայության հաշվարկներով Ադրբեջանից հեռացել է ընդհանուր առմամբ 72 հազար ինգուշ: Ծառայության կողմից փախստականներին տրված միանվագ նպաստների չափը 1992 թ. դեկտեմբերի 24-ի դրությամբ կազմել է 65 միլիոն ռուբլի:

Ազգ

«Ազգ» թերթի համակարգչային ծառայությունը կատարում է

Apple® Macintosh®

Համակարգիչների տեխնիկական ոսկյա սպասարկում եւ ուսուցում, գովազդների, խորհրդանիշների, ֆիրմային նշանների, հրավիրատոմսերի, տարբեր տեսակի ազդագրերի եւ ընդհանրապես համակարգչային ձեւավորման պատկերներ, գունավոր նկարների եւ ձեւավորումների գունաբաժանում ժապավենի վրա 1200 եւ 2400 dpi խտությամբ: Դիմելով մեզ, դուք կարող եք ձեռք բերել հայերենի այնտառս տպագրեր:

Դրանք կկատարվեն ձեր երեւակայածից բարձր մակարդակով:

Հասցեն. Երեւան, Հանրապետության 47, «Ազգ» թերթ, ☎ 58-18-41, 56-28-63

Լուրերի Հատ

ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհուրդը քննարկում է վրաց-աբխազական կոնֆլիկտը

ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհուրդը Վրաստանի խնդրանքով պատրաստ է քննարկման ներկայացնել վրաց-աբխազական հակամարտության գոտու ռազմաքաղաքական իրավիճակը: Այդ մասին հայտարարել է Վրաստանում ՄԱԿ-ի մշտական ներկայացուցիչ Թեոդոր Ստարչեւիչը չորեքշաբթի օրը, Վրաստանի ղեկավար Էդուարդ Շեւարդնաձեի հետ հանդիպման ժամանակ: Ստարչեւիչը հայտարարել է, թե ՄԱԿ-ը մեծ ուշադրությամբ է վերաբերվել Շեւարդնաձեի ուղերձին, որում Վրաստանի ղեկավարը հանդես է եկել ծայրահեղականությունից խուսափելու վերաբերյալ առաջարկություններով: Շեւարդնաձեն զրույցի ընթացքում խոսեց Ռուսաստանի հետ մի շարք պայմանագրերի ծրարի պատրաստման օգտին, այդ թվում Վրաստանում գտնվող ռուսական բանակի ստորաբաժանումների կարգավիճակի վերաբերյալ, քանի որ ռուսական գործոնն առաջնային է հանրապետությունում առկա հակամարտության կարգավորման գործում:

Կուբայի ընդդիմադիրները Մոսկվայում

Ռուսաստանը կողմ է Կուբայի հետ միջպետական նորմալ կապերի հաստատմանը, բայց միեւնույն ժամանակ ընդդիմության հետ լավ հարաբերություններ պահպանելը «ցանկացած պետության քաղաքակրթության նշանն է»: Այդ մասին չորեքշաբթի օրը հայտարարել է Ռուսաստանի ԱԳ նախարար Անդրեյ Կոզիրեւը Կուբայի ընդդիմության ներկայացուցիչների հետ հանդիպման ժամանակ: Վերջիններս՝ Կառլոս Ալբերտո Մոնտաները եւ Խուան Սուարես Ռիվասը, Մադրիդից Մոսկվա են ժամանել Կոզիրեւի հետ մի շարք հարցեր քննարկելու ակնկալիքով: Ռուսաստանի ԱԳ նախարարը կարծիք հայտնեց, թե կուբացի այլախոհների հետ երկխոսությունը «կնպաստի ռուս-կուբայական հարաբերությունների զարգացմանը»:

Գրաչովը ընդհատեց այցը Պարսից ծոցի շրջան

Հունվարի 3-ին Ռուսաստանի պաշտպանության նախարար Պավել Գրաչովը պաշտոնական այցով մեկնեց Արաբական Միացյալ էմիրություններ եւ Քուվեյթ: Ինչպես «ԻՏ»-ին տված հարցազրույցում հայտարարեց մամուլի քարտուղար Ելենա Ագապովան, դա Ռուսաստանի ռազմական գերատեսչության ղեկավարի առաջին այցն է շրջանի երկրներ: Ե. Ագապովայի խոսքերով, Ռուսաստանի ռազմական գերատեսչությունը այդ շրջանը դիտում է որպես «ռազմական եւ ռազմատեխնիկական համագործակցության ամենահեռանկարայիններից մեկը»: Պարսից ծոցի շրջանում երկու տարի առաջ տեղի ունեցած իրադարձությունները, ասաց նա, «զգալի չափով փոխել են կողմնորոշումները եւ ռազմական ոլորտում շրջանի երկրների հետ մեր հարաբերությունների ուղղվածությունը»: Սակայն, ինչպես հայտնի դարձավ «ԻՏ»-ին, հունվարի 4-ին Պավել Գրաչովը ընդհատել է իր այցելությունը հոր մահվան պատճառով եւ վերադարձել Մոսկվա:

Չեռնոբիլի վարակված գոտուց բնակչությունը դուրս կբերվի

Ավելի քան 10 հազար ընտանիքներ պետք է էվակուացվեն Չեռնոբիլի աղետի գոտուց: Այդ մասին հայտարարվել է չորեքշաբթի օրը չեռնոբիլյան վթարից բնակչության պաշտպանության գործերով նախարարության խորհրդակցության ժամանակ: Խորհրդակցությանը ներկա էին տեղական իշխանությունների, նախարարությունների եւ վարչությունների ներկայացուցիչներ, որոնք մասնակցում են աղետի հետեւանքների վերացման գործին: Ելույթ ունեցողները պաշտպանեցին մրցութային եղանակով բնակարաններ կառուցող կազմակերպությունների ընտրության գաղափարը: ■

digitised by A.R.A.R.@

Լուրերի Հոսք

Նախապատրաստվում է Ելցին-Քլինթոն հանդիպումը

Ինչպես «Ի-Թ»-ին հաղորդեցին Դաշնակցային Ռուսաստանի արտգործնախարարությանը մոտ իրազեկ աղբյուրները, Ռուսաստանի արտգործնախարար Անդրեյ Կոզիրեւը եւ ԱՄՆ նոր պետքարտուղար Ուորեն Քրիստոֆերը մտադիր են մոտ ժամանակներս հանդիպում անցկացնել, որի ժամանակ հավանաբար կհաստատվեն ռուս-ամերիկյան գագաթնաժողովի ժամկետները: Նույն աղբյուրների տվյալներով արտաքին քաղաքական գերատեսչությունների ղեկավարներն ըստ երեւույթին կհանդիպեն «երրորդ» երկրում, հունվարի 20-ից հետո: Ինչպես գիտենք, այդ օրը պետք է տեղի ունենա ԱՄՆ նորընտիր նախագահ Բիլ Քլինթոնի հանդիսավոր պաշտոնակալությունը: Բ. Ելցինի եւ Բ. Քլինթոնի միջեւ հունվարի 4-ին տեղի ունեցած հեռախոսազրույցի ժամանակ նշվել է նրանց աշխատանքային հանդիպումն անցկացնելու անհրաժեշտությունը:

Կոզիրեւը եւ Վատանաբեն կհանդիպեն Փարիզում

Դաշնակցային Ռուսաստանի եւ Ճապոնիայի արտգործնախարարներ Անդրեյ Կոզիրեւի եւ Միչիո Վատանաբեի հանդիպումը Փարիզում ըստ երեւույթին կկայանա, սակայն վերջնական որոշում դեռ չի ընդունվել: Այդ մասին «Ի-Թ»-ին հաղորդեց Ռուսաստանի արտգործնախարարության Ասիայի եւ Խաղաղ օվկիանոսի վարչության պետ Յուրի Կուզնեցովը: Նրա խոսքերով, նախարարների հանդիպումը «հետաձգվել է» զուտ «տեխնիկական պատճառներով», մասնավորապես START-2 պայմանագրի նախապատրաստության պատճառով: Իսկ հունվարի 13-15-ին նրանք Ֆրանսիայի մայրաքաղաքում են գտնվելու քիմիական զենքի մշակումը, արտադրությունը, կուտակումը եւ օգտագործումը արգելելու եւ այն ոչնչացնելու մասին կոնվենցիայի ստորագրման կապակցությամբ: Յու. Կուզնեցովը կասկած հայտնեց, որ Ռուսաստանի եւ Ճապոնիայի նախարարները Փարիզում կքննարկեն Տոկիո Ռուսաստանի նախագահի ավելի վաղ հետաձգված այցելության խնդիրները: «Կարեւոր է հաստատել այցելությունը իրականացնելու ժամկետությունը», ասաց դիվանագետը:

Էդուարդ Շեւարդնաձեն դիմում է ՄԱԿ-ին

Վրաստանի խորհրդարանի ղեկավար Էդուարդ Շեւարդնաձեն նամակ է հղել ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղար Բուտրոս Ղալիին ՄԱԿ-ի խաղաղարար ուժերը Աբխազիա մտցնելու մասին հարցը Անվտանգության խորհրդի առաջիկա նիստում դնելու խնդրանքով: Վրաստանի խորհրդարանի մամուլի կենտրոնի հաղորդագրության համաձայն, Է. Շեւարդնաձեն խնդրել է նաեւ, որ ՄԱԿ-ը իր անունից դիմի Վրաստանի հարեւան պետություններին հանրապետության ներքին գործերին չմիջամտելու խնդրանքով:

Ավտոմատային կրակահերթեր Մոսկվայում

Հունվարի 4-ի երեկոյան Մոսկվայի կենտրոնից ոչ հեռու տեղի է ունեցել փոխհրաձգություն: ՆԳՆ-ում ենթադրում են, որ դա հանցավոր խմբավորումների միջեւ հարաբերությունների հերթական պարզաբանումն էր: Քաղաքացիներից ոչ ոք չի տուժել: Ինչպես «Ի-Թ»-ին հաղորդեցին Ռուսաստանի ՆԳՆ մամուլի կենտրոնում, փոխհրաձգությանը մասնակցել են 8 մարդ 4 ավտոմեքենայով: Նրանցից հինգը եւ երկու մեքենա ձերբակալվել են, ընդ որում չորսը ուսից վիրավորվել են եւ այժմ նրանց բժշկական օգնություն են ցուցաբերում: Փոխհրաձգության վայրում հայտնաբերվել է Կալաշնիկովի ավտոմատի 17 եւ Մակարովի ատրճանակի 3 պարկուճ, եւ TT ատրճանակի 4 փամփուշտ: Մոսկվայի ներքին գործերի գլխավոր վարչությունը փնտրում է փախուստի դիմած երեք հանցագործներին:

Մշակույթ

Սէրը ուրկէ անմար կանթեղ

Այսպես էլ է պատահում: Դեկտեմբերյան մի ցուրտ հետմիջօրեի իրար ենք հանդիպում չորս ընկերներ եւ որոշում այցելել պանդարան: «Այս օրերի՞ն», հավանաբար կզարմանան ոմանք: Այո, հենց այս: Այժմ ուրիշ էլ ո՞ր կարելի է գնալ չմրսելու համար ներքինը, չկորցնելու հավասարակշռությունը: Հատկապես այս օրերին է անհրաժեշտ հաղորդակցվել գեղեցիկի հետ, թե չես ուզում կորցնել մարդկային դեմքդ, թե ուզում ես գոնե մասամբ վերագտնել հոգուդ անդորրը: Ցավոք, մեզ մոտ գրեթե չի խոսվում արվեստաբանի արվեստաբանության մասին, մինչդեռ քաղաքակիրթ երկրներում այսօր դեպրեսիոզներից առավել կարեւորվում է գեղարվեստի բուժիչ հատկությունը, դրա դերը մարդու նույնիսկ ֆիզիկական առողջությունը վերականգնելու գործում:

Ինչեւէ: Տողերիս հեղինակը, բանաստեղծ Պողոս Խաչատրյանը եւ ֆիզիկոս Արշակը ճայներս ողղեցինք Երեւանի կենտրոնում գտնվող, բայց շատ քչերին հայտնի Մաշտոցի թիվ 54 շենքի առաջին երկու հարկաբաժինը զբաղեցնող Ջիոտտոյի (Գեւորգ Գրիգորյան) պանդարան: Մեզ առաջնորդում էր գեղայլա Անահիտը՝ նկարչի արվեստի ջերմ երկրպագուն եւ նրա ընտանիքի բարեկամը: Այցելուներիս սպասում էր հանդիպում ոչ միայն այս արվեստագետի հարուստ գեղարվեստական ժառանգության, այլեւ նրա ութսունամյա այրի Դիանա Ունկերա-Գրիգորյանի հետ: Այժմ, երբ գրում եմ այս տողերը, դարձյալ դժվար է ինձ համար այդ երկու հանդիպումներից ու դրանցից ստացած տպավորություններից որեւէ մեկին գերապատվություն տալը: Մենք մեզ համար բացահայտեցինք երկու իրար լրացնող եւ փոխպայմանավորող աշխարհներ՝ ավագ սերնդի մի ինքնատիպ նկարչի գեղարվեստական եւ նրա արվեստագետ կնոջ հոգեւոր աշխարհները:

Զավակներ չեն ունեցել նրանք, այդուհանդերձ նրանց համար եղել են իրենց նկարները: Երե՞ւի դա է պատճառներից մեկն այն սակավ հանդիպող երեւույթի, որ ողջ կյանքում ոչ մի նկար չեն վաճառել, ապրել են դժվարությամբ, բայց չեն կամեցել բաժանվել իրենց հոգեզավակներից: Վերջիններս ճաշակով եւ մեծ խնամքով ցուցադրված են հիշյալ պանդարանում: Դրանցում գեղեցկությունը լուսավոր բալսի տրամադրությունն է, որ անմիջապես համակում է դիտողին: Ով մեկ անգամ տեսել է Ջիոտտոյի նկարները, չի մոռանա դրանք: Նրա մի քանի աշխատանքներին ծանոթ էի Արդի արվեստի պանդարանից, բայց ինչ խոսք, ամբողջական պատկերացում թիֆլիսցի այս նկարչի ստեղծագործության մասին հնարավոր է ստանալ միայն այս լույս ու հանդիսավոր սրահներում:

Պատմում է Դիանա Ունկերովնան ամուսնու վրձնած կտավների դիմանկարների, նատյուրմորտների եւ ժանրային նկարների մասին, մեկ առ մեկ նկարագրում դրանց ստեղծման պատմությունը: Պարզվում է, այն մոծավանջային 37 թվին շատ նկարներ է ոչնչացրել հեղինակը եւ միայն կնոջ անձնվեր ջանքերի շնորհիվ են փրկվել շատերը: Ահա այս մեկը՝ ռոմանտիկ սքանչելի նախանկարը, որ բուժած իր վերքերը այսօր պահվում է սրտակցի սալ: Թե չլիներ վրացուհի այս կնոջ երկյուղածության հասնող նման վերաբերմունքն իր արվեստագետ ամուսնու ու նրա արած գործերին, երեւի մենք այժմ չունենայինք ողջ այս հարստությունը: Հայ նկարչի հաշիվ չունեցող հիվանդ օրերի պահապան հրեշտակն է եղել Դիանան, որին նա «փոխադարձել է» ստեղծելով ազնվության եւ նվիրվածության ընդգծված դրսեւմը կրող դիմանկարների մի շարք:

Անտարակույս ճանկրտությունը, դժվար կյանքն ու ծերությունը է ունեցել Գեւորգ Գրիգորյանը: Երեւի նաեւ այս հանգամանքն է պայմանավորել նկարչի մուգ ու բանձր գունաշարը: Աշակերտ է եղել «խաչքինյաններին» մոտ, նկարել դրախտների պատերին նկարազարդում այս ամենը հիշողությամբ: Ուշեւ պատկերներ թիֆլիսյան կոլորիտով ընչող «Իմ կյանքը» նկարաշարում: Գտնվել են բարի մարդիկ, ովքեր նկարելով պատանու շնորհքը, օգնել են նրան ստանալ գեղարվեստական կրթություն: Գեղագիտական հնչեղությամբ եւ կատարման ոճով անչափ տարբեր են 20-30-ական թվականների եւ հետագա, ավելի ուշ շրջանի աշխատանքները: Առաջինները դասական արվեստի ոգով արված հիանալի գործեր են, նկարչի տաղանդի եւ հասունության խոսքացն ապացույցներ: Հիշատակենք անգերազանցելի վարպետությամբ արված «Արտավազդի դիմանկարը» (1922), արտադրական երեւելի «Շողիկը» (1930) եւ այլն: Այդ շրջանի գործերի մեջ կա մեկը 1928-ին վրձնած «Ռեֆվիեմ»-ը, որի եւ թեման, եւ կատարողականը զարգացված են հետագա շրջանի նկարներում:

Ջիոտտոյի նախասիրած գեղանկարչական ժանրը նատյուրմորտն է: Նրա այս գործերում հաղթահարված է այն քարացածությունը, որ թվում է, պարտադիր է այդ ժանրին պատկանող աշխատանքների համար: Ավելին, նրա նատյուրմորտներում պատկերված իրերը՝ բաժակներ, սկահակներ, շշեր, շնորհիվ իրենց դասավորության եւ եզրագծերի շեշտվածության, մի տեսակ կարծես շարժվում են, դառնում ապրող իրեր:

1962-ին 65-ամյա նկարիչն ընտանիքով տեղափոխվեց Երեւան: Հայրենասիրական ու զգացական նոր լիցք ստացավ նրա ներկապնակը: Դա երեւում է հատկապես Կոմիտասի կյանքի տարբեր դրվագները պատկերող նկարներում, որոնց նայելիս սարսուռ է անցնում մարմնովդ: Անճկարելի ներգործության ուժ ունեն դրանք, մեր ծորովրդի թե անցյալի եւ թե ներկա տխուր ճակատագրի բանձրացած արտահայտություններ են:

Ամփերջ պատմում է նկարչի այրին, պատմում առանց հոգնության ու գրեթե ներվելու: Ուշագրավ է այն, որ յուրաքանչյուր բառից հորդում է սերն ու նվիրումն առ իր հանգուցյալ արվեստագետ ամուսինը: Արվեստի (հայ թե համաշխարհային) պատմության մեջ քիչ են դեպքերը, երբ մեկն սկսել է լիցքերն զբաղվել արվեստի միաժամանակ երկու տեսակներով՝ արդեն առաջացած տարիքում եւ նկատելի հաջողություններ հասել երկու ասպարեզներում էլ: Նկարիչ ամուսնու մահից հետո միայն, երբ Դիանան արդեն 68 տարեկան էր, վրձին առավ ձեռքը եւ վերհիշելով տասնամյակներ առաջ իր ստացած կրթությունը սկսեց նկարել: Նկարում էր քնքշությունը, ամուսնուն: Վերջինիս մասնագետները առաջնորդել է նրան թե նկարելու, թե բանաստեղծելու պահերին: Նայում ես նրա գործերը, կարդում «Մեր սերը անմար կանթեղ» վերնագրով նրա հեղինակած ժողովածուի պարզ ու անպաճույճ բանաստեղծությունները եւ խոնարհվում այդ մեծ սիրո առաջ: Դրանցում բանաստեղծուհին պատմում է «լուսյին հագած» իր մենակության, «անձայն հեռացած» ամուսնու հանդեպ տածած անբաժանելի սիրո վերհուշերի մասին:

Զգիտես ինչու իսկական սիրո ու հավատարմության օրինակները մենք պեղում ենք դարերի խորքում եւ համաշխարհային արվեստի պատմության մեջ, մինչդեռ դրա խոսուն օրինակը մենք ունենք այսօր եւ մեր կողքին: Անձնական ստեղծագործական այս ներդաշնակության մասին կա արդեն վավերագրական կինոնկար, գրվել են նաեւ առանձին էջեր, բայց թվում է, թե անօրինակ այս սիրո պատմագիրը դեռ ոչ ոք չի:

Դեկտեմբերյան նկարագրանս այցը, առնչումը երկու սիրող հոգիների պատմությանը եւ ի մոտո ծանոթությունը Ջիոտտոյի ստեղծագործության հետ խնամատարվեց մեր այդ օրը:

Համենայն Դիանա Ունկերա-Գրիգորյանի շնորհավորեցինք արվեստի մեր բոլոր նվիրյալների անունը՝ մաղթելով նրանց Ոգու անմար կրակ եւ Գեղեցիկին ատարելու բազում երանելի պահեր:

ԼԵՎՈՆ ԼԱՃԻԿՅԱՆ

ԱԶԳ - ՍԱՐԶԱԿԱՆ

ՅԱԿՈԲՅԱՆԸ ՄԻՋՓՈՆՋԱՅԻՆՈՒՄ, ՄՅՈՒՍՆԵՐԸ՝ ՓՈՆՁԱՅԻՆԻՑ

Դեռեւս հայտնի չէ այս տարվա ամռանը նախատեսված աշխարհի առաջնության մրցաշարում Գարի Կասպարովի մրցակիցը, բայց արդեն սկսվում են 1996 թ. հավակնորդին ընտրելու համար անցկացվող շախմատի միջազգային ֆեդերացիայի պաշտոնական մրցումները: Հայաստանի շախմատիստների համար դրանք նշանակալից են այն առումով, որ առաջին անգամ մեր երկրի ներկայացուցիչներն աշխարհի անհատական առաջնությունում հանդես կգան ազգային դրոշի ներքո:

ՖԻԴԵ-ի գլխավոր քարտուղար, Հունաստանի շախմատային ֆեդերացիայի նախագահ Գեորգիոս Մակրոպուլոսը Հայաստանի շախմատային ֆեդերացիային հղած հեռագրում հայտնում է համաշխարհային գահի համար մղվելիք առաջիկա մրցապայքարում մեր շախմատիստների մասնակցության կարեւոր մանրամասներ:

Նախ, հանրույթով նշենք, որ 1993-ի հուլիս-օգոստոս ամիսներին Բիլ քաղաքում անցկացվելիք միջփոնջային մրցաշարին մասնակցելու իրավունք է նվաճել, առանց նախնական փուլերի, վարպետ Յակոբյանը, որպես աշխարհի 20 տարեկան շախմատիստների նախորդ չեմպիոն: Իսկ Ռաֆայել Վահանյանը, շնորհիվ իր բարձր անհատական գործակցի, ՖԻԴԵ-ի կողմից անվանվել է միջփոնջային մասնակիցների շարքում: Բայց միանգամից ասենք, որ Վահանյանը չի ցանկանում անեն ինչ թողնել բախտի քմահաճույքին եւ մտադիր է Հայաստանի մյուս առաջատար շախմատիստների հետ միասին մեկնարկել նախորդող փոնջային փուլում:

Միջփոնջային հինգ տեղ ՖԻԴԵ-ն հատկացրել է եվրոպական 5-րդ փոնջին, որում ընդգրկված են Հայաստանը, Վրաստանը, Հունաստանը, Թուրքիան, Կիպրոսը, Մալթան, Ալբանիան եւ Հարավսլավիան: Փոնջային մրցաշարը երկարատեւ չդարձնելու համար միջազգային ֆեդերացիան որոշել է այս դեպքում պայքարն անցկացնել երկու ենթափոնջով՝ մեկը Հայաստանի եւ Վրաստանի, մյուսը մնացած վեց երկրների մասնակցությամբ: Յուրաքանչյուր ենթափոնջից երկու հաղթողներ դուրս կգան միջփոնջային, իսկ երրորդ տեղ գրավողները միմյանց միջեւ կանցկացնեն լրացուցիչ մրցախաղ:

Նույն սկզբունքով կանցկացվեն նաեւ կանանց մրցումները, այն տարբերությամբ, որ միջփոնջային ուղեգրեր կստանան միայն մեկական հաղթողներ, իսկ իրար հետ կմենամարտեն երկրորդ մրցանակակիրները: Եվ տղամարդկանց, եւ կանանց փոնջային մրցաշարերը նախատեսված է անցկացնել հունվար-փետրվար ամիսներին: Հայաստանին հատկացված է 5-ական տեղ:

Հայաստանի շախմատային ֆեդերացիան պատրաստվում է հայտավորել երեք գրոսմայստերների՝ Ռաֆայել Վահանյանին, Սմբատ Լպուտյանին, երկրի չեմպիոններ Արտաշես Մինասյանին, միջազգային վարպետ Աշոտ Անաստասյանին եւ հանրապետության առաջնության երրորդ մրցանակակիր, սպորտի վարպետ Յովհաննես Դանիելյանին: Կանանց փոնջայինում նախատեսվում է Հայաստանի առաջնության հինգ հաղթողների մասնակցությունը:

Ինչ վերաբերում է փոնջային մրցավայրին, ապա հարցի առնչությամբ, որ ծանր պայմանների պատճառով ոչ Հայաստանում, եւ ոչ Վրաստանում դեռեւս անհնար է նման միջազգային մրցաշարի անցկացումը, երկու երկրների ֆեդերացիաներն այժմ բանակցություններ են վարում չեզոք «դաշտում» փոնջային փուլի կազմակերպման հարցի շուրջը: Առավել հավանական տարբերակ է մրցապայքարի անցկացումը Սոչիում, փետրվար ամսին:

ԳԱԳԻԿ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Հայաստանի շախմատի ֆեդերացիայի պատասխանատու քարտուղար

Հայաստանի երեք շախմատիստներն աշխարհի 50 ուժեղագույնների մեջ

Շախմատի միջազգային ֆեդերացիան հրապարակեց աշխարհի ուժեղագույն գրոսմայստերների անհատական նոր գործակիցները, որոնք ուժի մեջ մտան 1993 թ. հունվարի 1-ին եւ կգործեն մինչեւ հունիսի 30-ը:

Գարի Կասպարովը հինգամյա խաղային պատմության մեջ նոր յուրահատուկ ռեկորդ սահմանեց՝ իր ցուցանիշը հասցնելով 2805-ի: Փոքր ինչ անսպասելի է, որ չնայած վերջին շրջանի իր մի քանի անհաջողություններին, Անատոլի Կարպովը նախորդ ցուցակի երրորդ հորիզոնականից կրկին բարձրացավ իր համար սովորական երկրորդ տեղը: Ուշագրավ է, որ ուժեղագույնների տասնյակում տեղ չեն գտել ոչ Նայջել Շորթը, ոչ Յան Թիմմանը, որոնք այս օրերին Իսպանիայում սկսելու են հավակնորդների եզրափակիչ մրցախաղը՝ վիճարկելու համար Կասպարովին ճեռնոց նետելու իրավունքը:

Աշխարհի 50 լավագույն շախմատիստների մեջ տեղ են գտել նաեւ Հայաստանի երեք ներկայացուցիչներ: Վլադիմիր Յակոբյանը եւ Ռաֆայել Վահանյանը 2615-ական գործակցով բաժանում են 36-40-րդ տեղերը, իսկ Սմբատ Լպուտյանը (2610) 41-45-րդ հորիզոնականներում է: Ուրախալի է, որ հայ գրոսմայստերները վերջին վեց ամիսների ընթացքում որոշակի աճ են ունեցել: Նախորդ ցուցակում Յակոբյանը (2600) բաժանում էր 42-46-րդ, իսկ Լպուտյանը (2585) 61-65-րդ տեղերը: Վահանյանի գործակիցը չի փոխվել:

Կանանց աղյուսակը գլխավորում է 17-ամյա Յուդիթ Պոլգարը: Հետաքրքիր է, որ նրա անունը տեղ է գտել նաեւ ուժեղագույն տղամարդկանց ցուցակում 53-58-րդ հորիզոնականներում: Աշխարհի չեմպիոնուհի Սե Ջժունը միայն հինգերորդն է, իսկ նրա հավանական մրցակցուհիներ ժուժա Պոլգարը եւ Նանա Իոսելիանին՝ համապատասխանաբար երկրորդը եւ վեցերորդը:

Աշխարհի 10 ուժեղագույն շախմատիստները

1. Գ. Կասպարով (Ռուսաստան) 2805
2. Ա. Կարպով (Ռուսաստան) 2725
3-4. Վ. Անանդ (Հնդկաստան) 2710
3-4. Վ. Իվանչուկ (Ուկրաինա) 2710
5. Բ. Գելֆանդ (Բելառուս) 2690
6. Վ. Կրամնիկ (Ռուսաստան) 2685
7-8. Ե. Բարեեւ (Ռուսաստան) 2670
7-8. Ա. Շիրով (Լատվիա) 2670
9-10. Կր. Գեորգիեւ (Բուլղարիա) 2660
9-10. Վ. Սալով (Ռուսաստան) 2660

Աշխարհի 5 ուժեղագույն շախմատիստուհիները

1. Յ. Պոլգար (Հունգարիա) 2595
2. Ժ. Պոլգար (Հունգարիա) 2560
3. Պ. Կրամլինգ (Շվեդիա) 2525
4. Մ. Չիբուրդանիձե (Վրաստան) 2510
5. Սե Ջժուն (Չինաստան) 2470

Բաժինը վարում է ՍԱՐԳԻՍ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆԸ

digitised by A.R.A.R.@

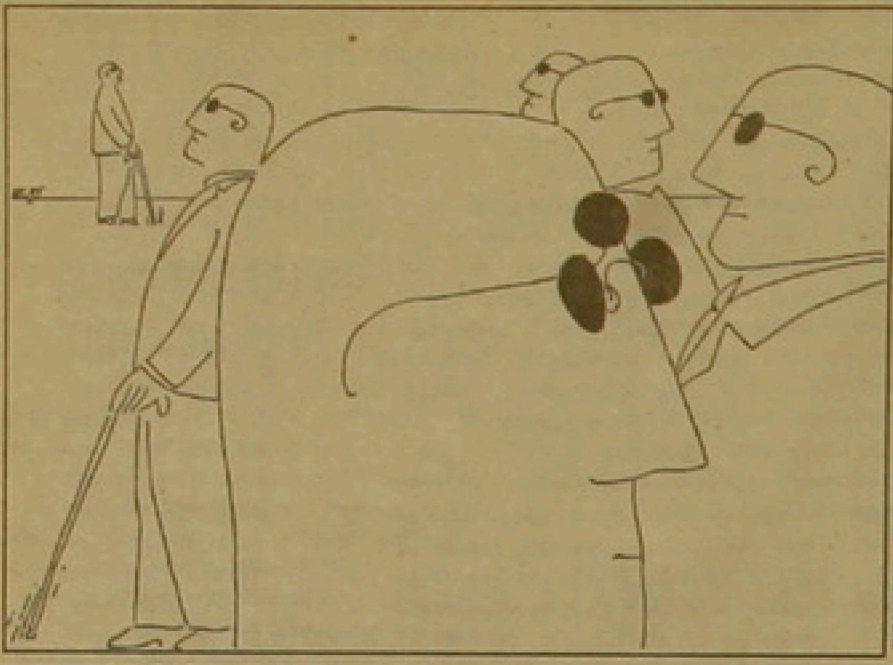

Նալչիկ

Հողանանն օգնում է Աբխազիային

Կաբարդինա-Բալկարիայի մայրաքաղաք Նալչիկ է ժամանել 17 տոննա մարդասիրական օգնությամբ բեռնված Հողանանի ռազմաօդային ուժերի օդանավը: Բեռն ընդգրկում է դեղորայք, մանկական սնունդ եւ սաք իւղ: Նալչիկում «ԻՖ»-ի թղթակիցը հաղորդեց, թե այդ բարեգործության նախաձեռնողը Հողանանում չերքեզական համայնքի բարեգործական միությունն է:

Առաքողները մարդասիրական բեռը բաժանել են 5 մասի, որից երեքը նախատեսված է Աբխազիայի, իսկ մեկական մասը Ադըղեի եւ Կաբարդինա-Բալկարիայի համար: Սակայն, ինչպես «ԻՖ»-ին տված հաղորդագրությունում հաղորդեց Կաբարդինա-Բալկարիայի փոխվարչապետ Զաուրբին Ախաւեւը, Ադըղեի եւ Կաբարդինա-Բալկարիայի ղեկավարությունը որոշել է բեռն ամբողջությամբ հանձնել Աբխազիային:

Հյուսիսային Կովկասի հանրապետություններում, չերքեզական ազգային շարժումների տվյալներով, չերքեզական արտաքին սփյուռքում կա մոտ 4 միլիոն մարդ: Դրանք աբխազադըղեյական լեզվական ընտանիքին պատկանող ադըղեյ, կաբարդին, չերքեզ, աբխազ եւ աբազին ժողովուրդների ներկայացուցիչներ են: Միեւնույն ժամանակ պատմական հայրենիքում, Հյուսիսկովկասյան հանրապետություններում՝ Կաբարդինա-Բալկարիայում, Ադըղեյայում եւ Կարաչաեւո-Չերքեզիայում, ազգությունների պետական կոմիտեի տվյալներով, բնակվում է մոտ 600 հազար մարդ (որը կազմում է Հյուսիսային Կովկասում բնակվող լեզվական խմբերի ընդհանուր թվի 3.4 տոկոսը): ■

Լուրեր Հայաստանից

Լիտվայի աջերի հայտարարությունը

Լիտվայի քաղաքական մի շարք աջակողմյան կազմակերպություններ հայտարարությամբ են հանդես եկել «Լիտվայի Հանրապետության նախագահի թեկնածության մասին»: Այդ միավորումներն իրենց համար առավել ընդունելի թեկնածու են համարում Վ. Լանդսբերգիսին, սակայն, հանուն հասարակության մեջ առճակատման թուլացման, ասվում է հայտարարության մեջ, իրենք պաշտպանում են ԱՄՆ-ում Լիտվայի դեսպան Ս. Լոզորայտիսի թեկնածությունը:

Ամենակայուն դրամը ռուբլին է

Նախկին ԽՍՀՄ-ի տարածքում ամենակայուն տարադրամը ռուբլին է: Եթե էստոնական կրոնը սովկ լավ է դիմանում, ապա լատվիական ռուբլու փոխարժեքը ամերիկյան դոլարի նկատմամբ վերջին 2 ամսում նույնիսկ աճում է. մեկ մարտի դիմաց Լատվիայի բանկը տալիս է 167 ռուբլիս: Մինչդեռ 100 ուկրաինական կարբովանեցի դիմաց՝ 15: Բանկը մտադիր է այսուհետեւ էլ տեղական անցումային դրամանիշի ամրապնդման քաղաքականություն վարել արդեն եկող տարվա կեսերին լատը շրջանառության մեջ դնելու նպատակով:

Դնեպրոպետրովսկը «հանցավոր» քաղաք

1992 թ. Դնեպրոպետրովսկի մարզում արձանագրվել է 53 հազար հանցագործություն: Դա ամենամեծ ցուցանիշն է Ուկրաինայում: Հանցագործությունների միայն 1/3 է բացահայտվել: Այդ մասին հունվարի 6-ին հաղորդեց մարզի ներքին գործերի վարչության պետ Վալերի Կոգինը տեղական իշխանության եւ իրավակարգի պահպանության մարմինների ղեկավարների խորհրդակցության ժամանակ: Նրա խոսքերով, մեկ տարվա ընթացքում տարբեր հանցավոր խմբերից առգրավվել է մոտ 2 հազար միավոր հրազեն, ավելի քան 800 նռնակ, 1300 կգ պայթուցիկ պարունակող հումք: Ինչպես հայտնի դարձավ «ԻՖ»-ին իրազեկ աղբյուրներից, վերջերս Դնեպրոպետրովսկի մարզում արձանագրվել է Ուկրաինայի համար նոր տեսակի հանցագործություն. մարդու առեւանգում փրկագին ստանալու նպատակով: Հանցագործները պահանջել են 40 հազար կուպոն քաղաքի փոքր ձեռնարկություններից մեկի աշխատակցից:

Ղյուրին խաբել են մեկ միլիոն ռուբլով

Մոսկվայում անհայտ չարագործը խաբեբայությամբ մեկ միլիոն 215 հազար ռուբլի է շորթել Սոնդոլիայի դյուրահավատ գրասաւերցիկից: Ինչպես հաղորդեցին «ԻՖ»-ին Մոսկվայի ներքին գործերի մամուլի կենտրոնում, փողոցում Սոնդոլիայի քաղաքացուն առաջարկել են 2700 ամերիկյան դոլար: Նա համաձայնվել է եւ գործարքն ավարտելու նպատակով գնացել է չարագործի բնակարանը: Այնտեղ ռուբլիների դիմաց մոնղոլի վզին են փաթաթել կեղծ դոլարների փաթեթ: Նա շատ ուշ է հայտնաբերել կեղծիքը եւ օգնության դիմել ոստիկանություն: Ներկայումս ներքին գործերի աշխատակիցները փորձում են գտնել խաբեբային: ■

Երեւան

Աշոտ Բլեյանը հյուսիսային շրջաններում

Հայ-ադրբեջանական հակամարտության անմիջական, խաղաղ կարգավորման կողմնակից, ՀՀ ԳԽ պատգամավոր Աշոտ Բլեյանը այս տարվա հունվարի 2-ից 6-ը այցելեց Կրասնոսելսկի, Իջեւանի, Նոյեմբերյանի եւ Տաուշի շրջանների սահմանյան գյուղեր, ուր վերջին շրջանում ռազմական առճակատումը խիստ սրվել էր, քաղաքացիական բնակչության շրջանում պատճառելով սահմանյան զոհեր: ՀՀ ԳԽ պատգամավորը բազմաթիվ հանդիպումներ է ունեցել սահմանամերձ գյուղերի եւ ավանների բնակչության, ինքնապաշտպանության ուժերի ու տեղական իշխանությունների ներկայացուցիչների հետ, որոնք դժվարին հարցեր ու բողոքներ, նաեւ պատվիրաններ ու պահանջներ են հղել Հայաստանի գործադիր եւ օրենսդիր իշխանություններին, կենտրոնական լրատվության աշխատակիցներին, մտավորականներին: Այս հարցերի մասին պրն. Աշոտ Բլեյանը պատրաստվում է խոսել այսօր, հունվարի 8-ին, ժամը 15-ին իր կազմակերպած մամուլի ասուլիսում, որը տեղի է ունենալու Երեւանի քաղաքապետարանի նիստերի դահլիճում, ժամը 15-ին: ■

Հայտարարություն

ՀՅ մամուլի տարածման գործակալությունը ս.թ. հունվարի 12-ից 15-ը հրավիրում է բոլոր թերթերի եւ ամսագրերի խմբագիրներին պայմանագիր կնքելու թերթերն ու ամսագրերը հաստատման ենթակայով տարածելու համար:

Հասցեն՝ Երեւան-5, Սասունցի Դավթի հրապարակ թիվ 2, մամուլի տարածման գործակալության շենքում:

«Հայմամուլ»

Կիեւ

ԱՊՀ-ն սպառնում է ուկրաինական պետականությանը

Ուկրաինայի նախագահ Լեոնիդ Կրավչուկը հայտարարեց, որ բարդ ժամանակ ղեկավարությունը ընդունում է պատասխանատվությունը եւ չի անում սխալներ, որոնք կարող են հանգեցնել Ուկրաինայի կողմից պետականության կորցնելուն»: Եղույթ ունենալով հունվարի 6-ին Իվանո-Ֆրանկովսկում Մեծմկարտըպայան համալսարանի բացմանը, նա նշեց, որ մտադիր չէ ստորագրել ԱՊՀ կանոնադրությունը, որ, նրա խոսքերով, «սպառնում է Ուկրաինայի պետականությանը»: Լ. Կրավչուկը նշեց, որ Ուկրաինայի ղեկավարությունը կպաշտպանի պետության անկախ կարգավիճակը, որի օգտին 1991 թ. դեկտեմբերի 1-ին քվեարկել է բնակչության գերակշռող մեծամասնությունը: ■

START-2

Զինաթափման գինը

Հունվարի 5-ին Մոսկվայում Ռուսաստանի արտգործնախարարությունում կայացած բրիֆինգում հաղորդվել է, որ նույնիսկ մոտավորապես դժվար է նշել այն գումարը, որի կարիքը կունենա Ռուսաստանը ռազմավարական հարձակողական սպառազինությունների կրճատման 2-րդ պայմանագրի (START-2) կատարման համար: Անցյալ տարի ԱՄՆ-ը զինաթափման համար հատկացրեց 400 մլն. դոլլար եւ պատրաստ է հիմա էլ նույնքան գումար տալ: Համաձայնագրի հաջողությունը կախված է նրանից, թե Ուկրաինան, Բելառուսը եւ Ղազախստանը կմիանա՞ն արդյոք միջազգային զենքը չտարածելու համաձայնությանը: Եթե Ռուսաստանի խորհրդարանը չվավերացնի START-2 պայմանագիրը, դրանով ուժգին հարված կհասցնի Ռուսաստանի ազգային շահերին: ■

Մոսկվա

Ռուս վարորդները կմեկնեն Բոսնիա

Ռուսաստանի արտգործնախարարության մամուլի եւ լրատվության վարչության տնօրեն Սերգեյ Յաստրժեմբսկին հունվարի 5-ին բրիֆինգում հայտնել է, որ Ռուսաստանը եւ ՄԱԿ-ը ստորագրել են պայմանագիր, որի համաձայն ձմեռային եւ վտանգավոր պայմաններում աշխատելու փորձ ունեցող ռուսաստանցի 30 վարորդներ փետրվարի 1-ից կմասնակցեն Բոսնիային մարդասիրական բեռների առաքմանը: Պայմանագիրը կնքված է առայժմ երկու ամսով: ■

Փարիզ

Ռուդոլֆ Նուրեեւը սպիդի զոհ

Փարիզից մեր սեփական թղթակից **Րաֆֆի Հերմոն Արաքսը** հաղորդում է, թե հունվարի 6-ին, չորեքշաբթի գիշեր, Փարիզում 54 տարեկան հասակում սպիդից մահացավ ֆրանսիական պետական օպերայի եւ պալետի գլխավոր տնօրեն, գլխավոր պարող եւ պարուսույց Ռուդոլֆ Նուրեեւը: Նախկինում խորհրդային քաղաքացի եւ Մոսկվայի Մեծ թատրոնի գլխավոր պարող Նուրեեւը 1961 թ. քաղաքական ապաստան էր խնդրել Ֆրանսիայում եւ հետագայում դարձել ֆրանսիական երաժշտական արվեստի առաջատարներից: Վերջերս, երբ նշանավոր արվեստագետը զամված էր հիվանդանոցի մահճակալին, նրան այցելեց Ֆրանսիայի մշակույթի նախարար Ժակ Լանգը եւ հանձնեց ֆրանսիական կառավարության պարգեւը՝ Պատվո լեգեոնի ասպետի շքանշանը: ■

Ղրիմ

Միջուկային զենքը դուրս է բերվել

Հունվարի 6-ին Ուկրաինայի պաշտպանության նախարարության մամուլի ծառայությունը հերքել է զանգվածային լրատվության մի շարք միջոցներում հրապարակված այն հաղորդագրությունը, թե միայն այժմ Ղրիմի տարածքում գտնվող ռազմական բազաներից դուրս է հանվել Սեւծովյան նավատորմի միջուկային զինամթերքը: Մամուլի ծառայությունը հայտարարեց, որ ամբողջ տակտիկական միջուկային զենքը, այդ թվում Սեւծովյան նավատորմին պատկանող, դուրս է հանվել հանրապետությունից 1992 թ. առաջին կեսին:

Բուժում առանց դեղամիջոցների

Էքստրասենս Ա. Ս. Պետրոսյանը բուժում է կակազող, էնուրեզով (գիշերամիզություն), ղերիոդիկ (ե րեւանյան) հիվանդությամբ տառապող երեխաների:

Հասցեն՝ Երեւան, Երկաթգծի կլինիկական հիվանդանոց, 5-րդ հարկ, 518 սենյակ

Ընդունելությունն ամեն օր (բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերից)

ժամը 11.00-13.00

Հեռախոս՝ 45-60-34

ԱՄՆ

ԽՈՀԱՐԱՐՆԵՐԻ ՆԱՄԱԿԸ ՔԼԻՆԹՈՆԻՆ

ԱՄՆ-ի նորընտիր նախագահ Բիլ Քլինթոնը օրերս նամակ է ստացել, որով պահանջվում է «ավելի մեծ տեղ տալ առողջ, մաքուր եւ պարզ սննդին, որը պետք է լինի ոչ թե ունանց արտոնությունը, այլ ամենքի իրավունքը»: Նամակի հեղինակներն են Միացյալ Նահանգներում հայտնի 75 ավագ խոհարարներ Ալիս Ուոթըրզի գլխավորությամբ, որն ամերիկյան նոր խոհանոցի հեղինակն է եւ որի «Շե Պանիս» ռեստորանը հայտնի է իր կալիֆորնիական ու պրովանսալյան խոհանոցներով:

Իմանալով, որ Քլինթոնը ավելի շատ հակում ունի դեպի «McDonald's»-ը, քան ճոխ ռեստորանը, ավագ խոհարարները պնդում են. «Ձեր սեղանի վրա կենսաբանական մաքուր եղանակով մշակված մրգին ու բանջարեղենին նախապատվություն տալը կվերահաստատեր մանր ֆերմերների ազգի վերաբերյալ Թոմաս Ջեֆերսոնի իդեալները»:

Իրականում այս կոչի հետեւում թաքնված է խոհարարների զայրույթը: 22 տարի է, ինչ ամերիկացի ավագ խոհարարները դուրս են մնացել Սպիտակ տան խոհանոցներից: Կենսաբանական անցնելուց առաջ ավելի քան երկու տասնամյակ հանրապետական եւ դեմոկրատ նախագահներին կերակրում էր շվեյցարացի Հենրի Հալլերը:

Նրան հաջորդած ամերիկացի Ջոն Հիքը իր պաշտոնում մնաց հազիվ հինգ ամիս: Ջորջ Բուշի ավագ խոհարար Պիեռ Շամբրենը ֆրանսիացի է: Ուստի պատահական չէ, որ ամերիկացի ավագ խոհարարները Քլինթոնից վճռականորեն պահանջում են խոհանոցներից վռնդել բոլոր օտարերկրացիներին: ■

Լրագրային տառատեսակներ
համապատասխանում են
Times (Roman, Medium, Bold, Italic, BoldItalic)
Helvetica (Roman, Bold)
Folio (ExtraBoldCondensed, BoldExtraCondensed)
օգտագործելի են
Macintosh եւ IBM (Windows)
համակարգերում
Դալլաքյան
TrueType
PostScript
ի վերջո, գրանք գեղեցիկ են...
dallakian fonts

Հիմնադիր եւ հրատարակիչ՝ «Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Գլխավոր խմբագիր ՅԱԿՈԲ ԱՎԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635
Խմբագիր ՅԱԿՈԲ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ / 581841
Տնօրեն ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ / 562863
Apple® Macintosh® համակարգչային սարքավորումները «Ազգ» թերթի
Azg armenian daily
Editor H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 375010
Թերթի ձեւավորման եւ տառատեսակների հեղինակ ՊԱՎԵԼ ԴԱԼԼԱՔՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@